

BE2300006 - Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent

BE2300222 - De Kuifeend en de Blokkersdijk

BE2301235 - Durme en de middenloop van de Schelde

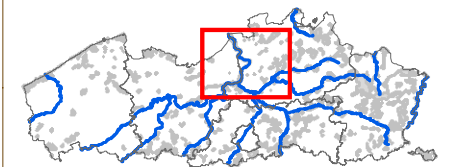
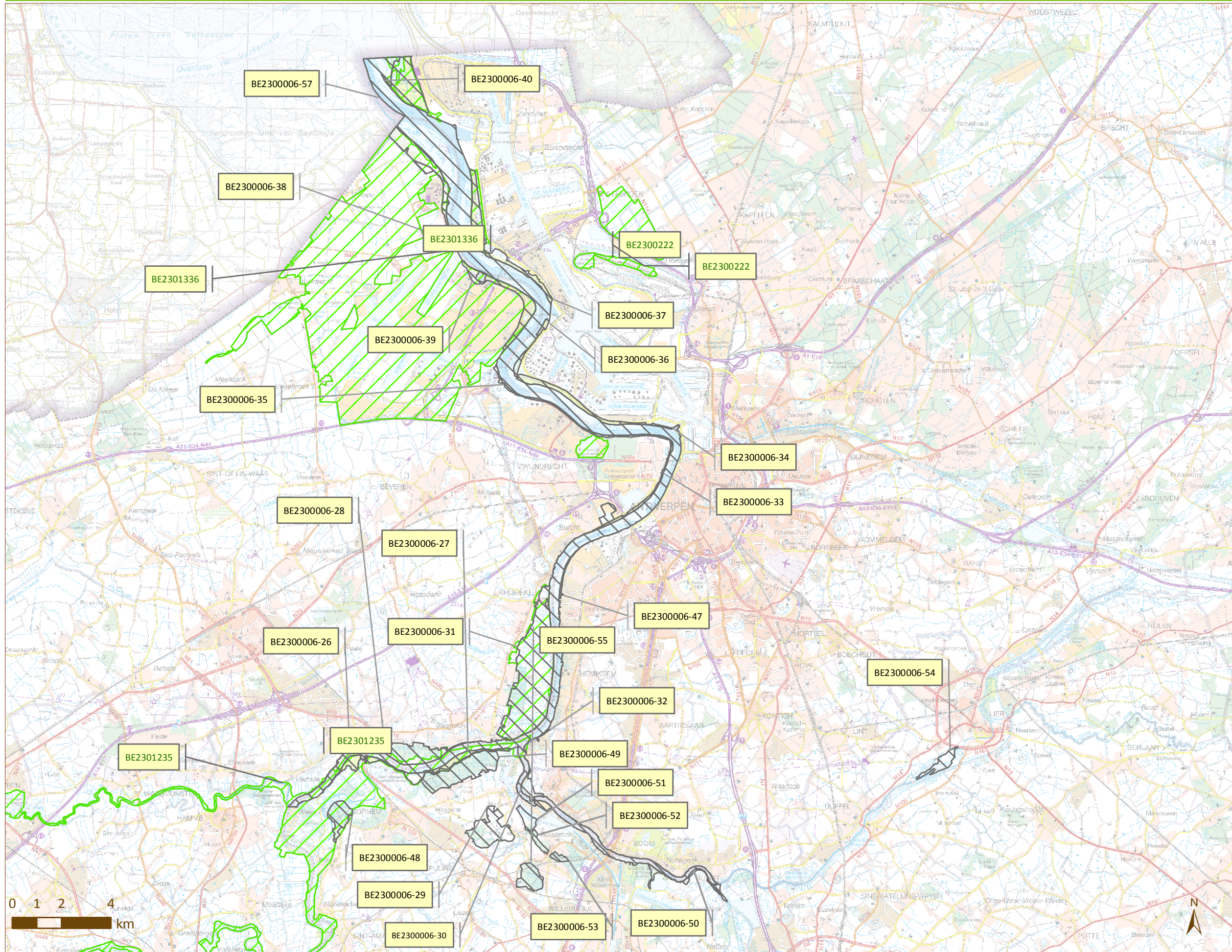
BE2301336 - Schorren en polders van de Beneden-Schelde

Managementplan Natura 2000 1.0

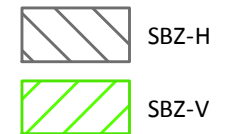
Statuut document:	Informatief document
Auteur:	Agentschap voor Natuur en Bos
Datum:	19/12/2014
Documentnummer:	Natura2000_0000336

**AGENTSCHAP
NATUUR & BOS**

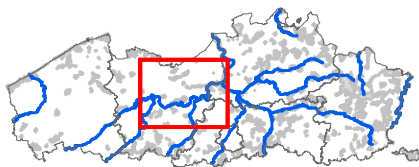
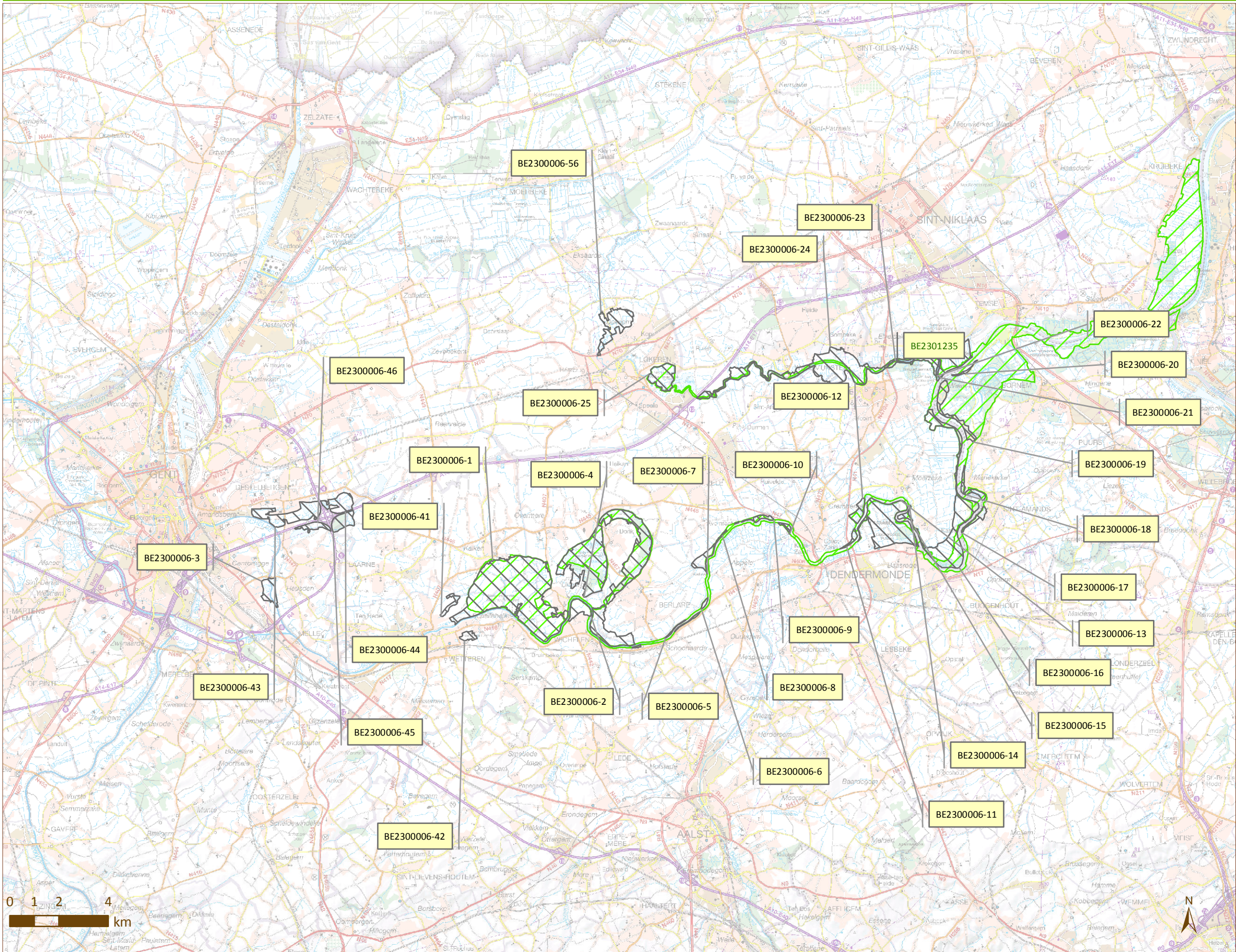
Legende

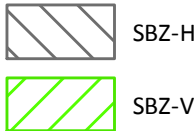
Situering van de deelgebieden
van de Habitatrictlijn

Vlaanderen
is natuur

Legende

Situering van de deelgebieden
van de Habitatrictlijn

Vlaanderen
is natuur

Inhoudstafel

1. Inleiding

2. Taakstelling

2.1 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone

2.2 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

2.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering

3 Openstaande taakstelling

3.1 Habitats

3.2 Soorten

4 Overzicht van de prioritaire inspanningen

4.1 Inspanningsmatrix

5 Taakstelling inzake de verbetering van het natuurlijk milieu

6 Richtkaart

6.1 Situering actuele habitats

6.2 Situering vegetaties als leefgebied voor Europees te beschermen soorten

6.3 Aanwezigheid van habitattypische soorten

6.4 Ruimtelijke verdeling van de instandhoudingsdoelstellingen

6.5 Ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen

6.6 Situering van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

6.7 Zoekzones

6.8 Actiegebieden voor de verbetering van het leefmilieu

7 Gebiedsgerichte toepassing van het globaal afwegingskader Natura 2000

1. Inleiding

Algemeen kader

Om de soortenrijkdom van planten en dieren en hun leefgebieden in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van Europese richtlijnen, de Vogel- en Habitatrichtlijn, een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook **speciale beschermingszones (hierna: SBZ)** genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitattypes van Europees belang. Voor Vlaanderen handelt het om 46 habitattypes, 49 dier- en plantensoorten en 55 vogelsoorten.

Op de lidstaten van de Europese Unie rust de verplichting om de nodige maatregelen te nemen om een ‘gunstige staat van instandhouding’ te realiseren voor bijlagesoorten en habitattypes van Europees belang. Om richting te geven aan deze maatregelen zijn door de Vlaamse regering doelen op Vlaams niveau (de zogenaamde **G-IHD**) en per speciale beschermingszone (de zogenaamde **S-IHD**) bepaald. Deze S-IHD zijn, na een intensief overlegproces tussen 2010 en 2013, vastgelegd in aanwijzingsbesluiten die door de Vlaamse regering definitief werden goedgekeurd op 23/04/2014.

De realisatie wordt gefaseerd en programmatorisch aangepakt. De realisatie van de instandhoudingsdoelen is complex: niet alle kennis is al aanwezig, verschillende belangen en personen zijn betrokken, de middelen en tijd zijn beperkt. Daarnaast is het belangrijk voor alle betrokken partijen om voortgang te maken. Omdat Vlaanderen zesjaarlijks aan Europa moet rapporteren over de voortgang, is geopteerd voor fases/cycli van zes jaar. Per cyclus wordt een **Vlaams Natura 2000 programma** opgemaakt met de Vlaamse taakstelling voor de komende periode. Inspanningen die binnen de programmacyclus moeten worden gerealiseerd zijn bindend. Het programma omschrijft ook welke engagementen sectororganisaties of overheidsinstanties opnemen en welke budgettaire consequenties hier aan verbonden zijn. Op het niveau van de speciale beschermingszones wordt de realisatie van de taakstelling opgevolgd en gestuurd via een **Managementplan Natura 2000**.

Focus Vlaams Natura 2000 programma 2014–2020

Voor de eerste programmaperiode 2014-2020 vertrekt het Natura 2000-programma van de Europese Biodiversiteitsstrategie, van Vlaanderen in Actie (ViA) en van het Pact 2020. De realisatie van die taakstelling betekent concreet dat in 2020, aan het eind van de eerste programmaperiode, 16 van de 46 beschermde habitattypes in een gunstige staat van instandhouding moeten verkeren of verbetering vertonen ten opzichte van 2007. Voor de habitattypes die niet behoren tot de 16 habitattypes 2020 worden in 2020 tussendoelen gesteld rekening houdend met de doelafstand tot 2050. Deze tussendoelen omvatten naast stand still ook de opdracht om in totaal 70% van de oppervlakte onder correct beheer te brengen. Ook voor soorten worden tussendoelen bepaald om de doelstellingen in 2050 te realiseren. Er worden geen specifieke ‘soorten 2020’ bepaald aangezien de op Europese schaal betere situatie van soorten. Bovendien wordt verwacht dat soorten ook zullen profiteren van de inspanningen voor de habitats.

Doelstelling en inhoud managementplan

De realisatie van de instandhoudingsdoelen gebeurt door maatregelen op het terrein door verschillende mensen en organisaties. De concrete ruimtelijke ligging, de planning van en afspraken over deze maatregelen zijn/worden opgenomen in plannen of projecten. Het managementplan geeft per SBZ een overzicht van de uitgevoerde, geplande en/of noodzakelijke plannen of projecten van de verschillende organisaties en mensen (= informatief). Op basis van de inschatting van de stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de verschillende doelen en de taakstelling opgenomen in het Natura 2000 programma 2014-2020, geeft het bovendien ook aan voor welke terreinacties er nog afspraken moeten worden gemaakt en met welke prioriteit (= richtinggevend).

Om de vooruitgang en de realisatie van de doelen, indien nodig, te kunnen afdwingen is het managementplan het kader voor de afweging van projecten en plannen en voor het opleggen van bepaalde maatregelen. Het managementplan wordt opgemaakt en beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos (hierna: het ANB) in overleg met het overlegplatform dat door het ANB voor elke speciale beschermingszone of –zones wordt georganiseerd. De goedkeuring van het managementplan gebeurt door de Vlaamse regering na formeel advies van de Gewestelijke Overleginstantie.

Gezien de technische en maatschappelijke complexiteit van de opdracht tot het realiseren van de taakstellingen; is vastgelegd dat per planperiode verschillende fasen kunnen worden onderscheiden. De startversie (managementplan 1.0) beschrijft de taakstelling voor deze planperiode voor de speciale beschermingszone. Bij de start/het einde van elke fase wordt een geactualiseerde en aangevulde versie van het managementplan vastgesteld. Voor het afronden van elke fase wordt een generieke timing op Vlaams niveau opgelegd voor alle SBZ:

- MP 1.0 met een beschrijving van de taakstelling voor deze planperiode in elke SBZ (2014).
- MP 1.1 met een beschrijving van de stand van zaken, geplande acties en gekende (prioritaire) acties (2015).
- MP 1.2 met een beschrijving van de actuele stand van zaken, bijkomende geplande acties en uitgewerkte prioritaire acties (2017).
- MP 1.3 met een beschrijving van de actuele stand van zaken, bijkomende geplande acties, een stand van zaken van de prioritaire acties met, indien nodig, een beschrijving van de verplichtende maatregelen (2017).

Inhoud managementplan

De inhoud van het managementplan is wettelijk vastgelegd in artikel 6 van het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014. De inhoudstafel van voorliggend document volgt de daarin voorgeschreven samenstelling.

Statuut van voorliggend Managementplan 1.0

Dit managementplan 1.0 is gebaseerd op het Besluit van de Vlaamse Regering tot aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszone ‘BE 2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent’ en tot definitieve vaststelling voor die zone en voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszones ‘BE 2301235 Durme en Middenloop van de Schelde’, ‘BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde’ en het onderdeel Blokkersdijk van de speciale beschermingszone ‘BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk’ van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten van 23/04/2014 (hierna: het S-IHD-besluit).

Dit managementplan 1.0 werd niet formeel vastgelegd en is een informatief document. Overeenkomstig de afspraak op de vergadering van de Vlaamse Overleggroep (dit is de voorloper van de Gewestelijke Overleginstantie) van 09/07/14 is het te beschouwen als een basis- of startversie van de managementplannen met indicatieve opgave van de taakstelling per SBZ en per deelgebied. Nog niet alle elementen van een managementplan, zoals beschreven in het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014, zijn ingevuld. Bij elk hoofdstuk is aangegeven of, dan wel in welke mate, dit ingevuld werd in deze planversie.

2. Taakstelling

Het gebiedsgericht kader voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen is door de Vlaamse regering vastgesteld op 23/04/2014 . Per SBZ zijn de specifieke doelstellingen en de prioritaire inspanningen vastgelegd. In paragraaf 2.1 worden de vastgelegde doelstellingen weergegeven. Per landschapstype zijn het doel en de bijbehorende habitats en soorten opgenomen. Per soort en habitat zijn ook het gebiedsgericht kwantiteitsdoel (populaties of oppervlakten) en kwaliteitsdoel beschreven. In paragraaf 2.2 zijn de inspanningen die noodzakelijk zijn voor het bereiken van de verschillende doelstellingen opgenomen. De laatste paragraaf (2.3) bevat de lijst van gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering die naar boven zijn gekomen tijdens het overleg over de doelstellingen.

2.1 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone

Legende	
Symbol	Omschrijving
+	Het doel is een stijging van oppervlakte of populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit
=/+	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit met lokale uitbreidingsmogelijkheid
=(-)	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit met lokale inkrimpingsmogelijkheid

In onderstaande tabel met de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied worden doelstellingen voor enerzijds het gedeelte dat habitatrichtlijngebied is en anderzijds het gedeelte dat 'zuiver vogelrichtlijngebied' (lees enkel vogelrichtlijngebied maar geen habitatrichtlijngebied) is, niet onderscheiden, maar geïntegreerd. Aan de drie criteria die tegelijk vervuld dienen te zijn om deze doelen voor beide ruimtelijk afgebakende gebieden van elkaar te onderscheiden, werd immers niet voldaan. De drie criteria zijn:

- het zuiver vogelrichtlijngebied handelt over een relevante oppervlakte;
- het betreft in dit gebied relevante doelstellingen en;
- de doelstellingen die in het gedeelte dat zuiver vogelrichtlijngebied is, gerealiseerd dienen te worden, zijn (reeds in dit stadium) bekend.

De voorkomende habitattypes worden opgesplitst in twee grote landschapstypes: het estuarium en de terrestrische wetlands.

Estuarium

De Habitatrictlijn onderscheidt meerdere habitattypes binnen estuaria waarvan de volgende in het Belgisch deel van het Schelde-estuarium voorkomen:**[1]**

- habitatype 1130: Estuaria.
- habitatype 1310: Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
- habitatype 1320: Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
- habitatype 1330: Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritmae*)
- habitatype 3270: Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodietum rubri* p.p. en *Bidention* p.p
- habitatype 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype verbond van harig wilgenroosje.
- habitatype 91E0: Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*,*Salicion albae*), subtype zachthoutooibos.

De totale oppervlakte van deze habitattypes binnen de SBZ’s bedraagt momenteel ca. 4680 ha **[2]**, waarvan ca.3460 ha water (vaargeul), 640 ha schor en 530 ha slik. In de brakke zone komen op het schor pioniervegetaties van de habitattypes 1310 en 1320 voor op een zeer beperkte oppervlakte (resp. 0.6 en 0.1 ha). Het habitatype 1330 ‘Atlantische schorren’ is iets algemener (48.9 ha); hieronder vallen de brakke schorvegetaties gedomineerd door zeebies en strandkweek en de zilte graslanden. De climaxvegetatie in brakwaterschorren, rietland, valt niet onder dit type. Habitatype 3270 is typisch voor de zoete zone, het zou een oppervlakte bedekken van 1.7 ha maar is door zijn zoomvormige voorkomen zeer moeilijk kwantificeerbaar. Een deel van de ruigtevegetaties op de zoete schorren wordt tot habitatype 6430 gerekend (39 ha), het betreft het subtype ‘verbond vanharig wilgenroosje’. De wilgenbossen en -struwelen op de zoete schorren worden tot het habitatype 91E0 gerekend, meer bepaald het subtype zachthoutooibos of wilgenvloedbos. Ze nemen meer dan een derde van de totale schoroppervlakte in (250 ha). De subtidale habitattypes worden in de habitatrictlijn niet specifiek benoemd. Ook de slikken en zandplaten in het brakke en zoete deel van het estuarium, en een deel van de zoete schorvegetaties (riet, ruigten(zonder harig wilgenroosje) en pioniersvegetaties met biezen) en van de brakke schorvegetaties (climaxvegetatie van riet) worden niet als specifiek habitatype benoemd. Deze vegetatietypes vallen wel onder het op landschapsniveau gedefinieerde habitatype 1130 ‘Estuaria’. De SBZ Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent is essentieel voor de instandhouding van habitattypes 1130, 1330, 6430 (subtype‘verbond van harig wilgenroosje’) en 91E0 (subtype zachthoutooibos) in Vlaanderen, zeer belangrijk voor habitattypes 1320 en 3270 en belangrijk voor habitatype 1310.

Estuaria zijn verbrede riviermondingen waarlangs getijden binnendringen en waar zoet en zout water zich mengen. Het getij dringt op de Schelde door tot aan de sluizen in Gent (Merelbeke), maar ook op de zijrivieren Rupel, Nete, Kleine Nete (tot Grobbendonk), Grote Nete (tot Ittegem), Dijle (tot Mechelen),Zenne (tot Zemst) en de Durme (tot Lokeren). Estuaria zijn uitgesproken gradiëntmilieus. Het Schelde-estuarium wordt gekenmerkt door een ononderbroken zoet-zoutgradiënt, met zoet water tussen Gent en Temse en op de zijrivieren, licht brak water tussen Temse en Antwerpen en op de Rupel en brak water tussen Antwerpen en de grens. De zoutwaterzone bevindt zich verder stroomafwaarts op de Westerschelde. Het zoutgehalte van het water schommelt met het getij, de weersomstandigheden en de seizoenen. Het zoutgehalte en haar schommelingen zijn zeer bepalend voor het voorkomen van habitattypes en soorten in hetestuarium. Naast deze zoet-zoutovergang, zijn ook de overgangen tussen diep en ondiep water en intertidaal gebied zeer belangrijk. In het estuarium onderscheiden we het pelagiaal, het slik en het schor. Het pelagiaal of het subtidale gebied staat steeds onder water zelfs bij extreem laag tij. Het intertidale gebied bestaat uit slik, de onbegroeide zone met slib of zand die bij laag water droog valt maar bij elk hoog tij overstroomt en schor, de begroeide zone van het intergetijdegebied die niet bij elk getij overstroomt.

Het voedselweb van het estuarium, een fundamenteel onderdeel van het ecosysteem, is zeer complex. Primaire productie door fytoplankton in het water, bodemalgen op het slik en hogere planten op de schorren vormt de basis van het voedselweb, samen met organisch materiaal aangevoerd via de bovenlopen. Zij dienen tot voedsel van zoöplankton, bodemdieren (benthos) en andere ongewervelden, vissen en op het schor grazende dieren zoals ganzen, schapen en koeien. Zoöplankton, bodemdieren en ongewervelden vallen op hun beurt ten prooi aan predatoren (vogels, vissen...). Het voedselweb is erg verschillend naargelang het zoutgehalte van het water. In zout water vormen fytoplankton en kiezelwieren de basis. In de brakke zone is detritus (in het water zwevende of bezonkenorganische deeltjes) zeer belangrijk. De afbraak van dit organisch materiaal gecombineerd met een beperkte primaire productie (zuurstofproductie) leidt soms tot lage zuurstofconcentraties. In het sterk vervuilde water van de zoete zone profiteerden vroeger bacteriën van de aangevoerde voedingsstoffen,waardoor het zuurstofverbruik erg hoog lag. Recent is de waterkwaliteit er verbeterd en zorgt primaire productie van fytoplankton voor hogere zuurstofconcentraties in het water maar ook voor mogelijke algenbloei.

Estuaria zijn van nature zeer dynamische systemen. De hydrodynamiek, als gevolg van afvoer en getij, veroorzaakt voortdurend geomorfologische veranderingen. Sedimentatie- en erosieprocessen wisselen elkaar af in ruimte en tijd. In een niet sediment gelimiteerd systeem zoals de Zeeschelde treedt lokaal sedimentatie op waardoor slikken en platen kunnen ontstaan en verder ophogen. Dit proces wordt sterk versneld als het slik gekoloniseerd wordt door pionierplanten. Verdere sedimentatie en begroeiing leiden op den duur tot het ontstaan van schorren die niet meer dagelijks overstroomen. Op deze schorren doorloopt de vegetatie verschillende stadia en kan op termijn een climaxvegetatie ontstaan, rietlanden in het brakke en wilgenvloedbos in het zoete deel van het estuarium. Wijzigingen in de hydrodynamiek of geomorfologie van het riviersysteem of extreme events (stormen) kunnen leiden tot erosie van bestaande schorren waarna de schorontwikkeling opnieuw kan starten (Van De Koppel et al., 2005; Van Der Wal et al., 2008). Op de wijze ontstaat een dynamisch evenwicht waarin steeds alle successiestadia aanwezig zijn.

Menselijke ingrepen zoals inpolderingen, rechttrekkingen en verruiming van de vaargeul hebben een ingrijpende impact op de hydro- en morfodynamische processen van het estuarium(Cox et al., 2003; Van Der Wal et al., 2008). Direct habitatverlies tussen 1850 en 1950 was in de eerste plaats te wijten aan rechttrekkingen en inpolderingen. Hierdoor nam de beschikbare ruimte voor estuariene processen af. Bovendien veroorzaakten infrastructuurwerken(strekdammen e.d.), verhoging van baggervolumes en zandwinningen, en morfologische veranderingen in de Westerschelde na 1950 een sterke toename van het vloedvolume en daarmee gepaard gaand een verhoging van de getijamplitude en de getijenergie. Het gemiddelde hoog water is de voorbije 150 jaar over het volledige estuarium gestegen met 1 tot 1.5 m . Door de hoge sedimentgehaltes in de Schelde hoogden de schorren mee op, waardoor de helling tussen geul en schor steiler werd. Dit veroorzaakt, in combinatie met een verhoogde getijenergie, erosie van schor, slik en ondiepe sublitorale zones en zorgt voor bijkomend habitatverlies en het ontstaan van schorkliffen (Van Braeckel et al., 2006).

Andere knelpunten die het estuarien ecosysteem negatief beïnvloeden zijn een periodiek te hoge zoetwaterafvoer, een slechte waterkwaliteit en een sterke lichtlimitatie. De hoge zoetwaterafvoer bij piekdebieten wordt veroorzaakt door het verhoogd aandeel van verharde oppervlakte en cultuurland in het stroomgebied en door structurele ingrepen in de waterlopen van het stroomgebied gericht op een snelle afvoer van water. De verhoogde toevoer van zoet water bij piekdebieten veroorzaakt het afsterven van weinig mobiele brakwater(benthos)soorten en het versneld uitspoelen van zoetwater planktongemeenschappen naar de brakke zone waar ze afsterven (Van den Bergh et al., 2003b). De waterkwaliteit van de Zeeschelde is de laatste jaren sterk verbeterd, maar ook nu nog is er nergens in het estuarium sprake van een goede chemische of ecologische toestand volgens de criteria van de Kaderrichtlijn Water (Anonymus, 2010).In de jaren ’70 en ’80 van vorige eeuw was de waterkwaliteit in de Zeeschelde erg slecht, zeker in het zoete deel. Zeer hoge organische belasting leidde tot zeer lage zuurstofconcentraties, waardoor de rivier zo goed als dood was. Bovendien bevatte het water in die tijd ook aanzienlijke hoeveelheden toxische stoffen (o.a. zware metalen, organische polluenten...). In de Westerschelde was de situatie iets beter door menging met properder en zuurstofrijker zeewater. Door inspanningen in de waterzuivering is de waterkwaliteit in het estuarium in de jaren ’90 verbeterd. Zowel de hoeveelheid toxische stoffen als de hoeveelheid voedingsstoffen namen sterk af en de zuurstofconcentratie nam toe (Soetaert et al., 2006). Toch stromen er nog steeds zeer veel voedingsstoffen naar het estuarium wat tot algenbloei leidt. Het verbeterde zuurstofklimaat leidt ook tot een terugkeer, een toename en verschuivingen in de soortensamenstelling van bodembewonende dieren. Als in de zoete zone van de Zeeschelde opnieuw een gezonde populatie zoöplankton tot ontwikkeling komt, kunnen deze diertjes de algenbloei mee onder controle houden. Als er zuurstof en plankton in de Schelde zit, zal ook het visbestand toenemen. Een ontwikkeling die nu al merkbaar is. De beperkte primaire productie in de periode van zware vervuiling zou verklaard kunnen worden door limitering van de algengroei door de zeer lage zuurstofgehalten of hoge ammoniumconcentraties (Cox et al., 2009), maar ook door een beperkte beschikbaarheid van licht in het troebele Scheldewater (Van den Bergh et al., 2003b).

De instandhoudingsdoelstellingen op systeemniveau (IHD-Z) zijn gericht op het oplossen van deze knelpunten. Een verbeterde waterkwaliteit (> 5 mg O2l-1 in zomer en > 6 mg O2l-1 in winter) en meer ruimte voor het estuarium moet een robuust en duurzaam hydrodynamisch, geomorfologisch en ecologisch functioneren verzekeren. Aan de hand van de ecologische draagkracht van het slik voor ongewervelde bodemdieren (als voedsel voor vogels en vissen) werd berekend dat een bijkomende oppervlakte van 500 ha slik nodig is ten opzichte van de situatie in 2005 (Adriaensen et al., 2005b; Van Damme et al., 2010). Daarnaast werd berekend dat, bij de toenmalige (2005) waterkwaliteit, een bijkomende oppervlakte schor van 1500 ha nodig is ten opzichte van de situatie in 2005 om te voorkomen dat de primaire productie in het estuarium gelimiteerd

wordt door te lage siliciumgehalten (Adriaensen et al. 2005). Een tekort aan opgelost silicium in combinatie met een overschot aan voedingsstoffen veroorzaakt verschuivingen in fytoplanktongemeenschappen, het belang van kiezelwieren (die silicium nodig hebben) neemt af. Dit werkt algenbloei (van niet-kiezelwieren) in de hand. Schorren zijn in het zomerhalfjaar, op het moment dat het siliciumtekort optreedt, een belangrijke bron voor biologisch beschikbaar silicium in het estuarium (Struyf, 2005). Bij de bepaling van het maximaal ecologisch potentieel (MEP) voor habitatarealen voor de Kaderrichtlijn Water berekenden Brys et al. (2005) met een hydromorfologische benadering veel grotere oppervlakten slik en schor. De oppervlakte doelstellingen van de IHD-Z voor slik en schor kunnen dus beschouwd worden als een absoluut minimum om een robuust en duurzaam functionerend estuarium te creëren (Adriaensen et al., 2005a). Deze oppervlakte doelstellingen, met name de toename van het slikareaal met 500 ha en van het schorareaal met 1500 ha, werden in het Meest Wenselijke Alternatief (MWeA) van het Geactualiseerde Sigmaplan geografisch gealloceerd (Anonymus, 2005). Naast de noodzakelijke toename van de estuariene habitats is ook de aanleg van overstromingsgebieden langs de niet getijgebonden zijrivieren noodzakelijk om piekafvoer van zoet water op te vangen.

Op basis van een uitgebreid multidisciplinair onderzoek (met o.a. maatschappelijke kosten-batenanalyse, een landbouweffectrapport, een ecologische potentieanalyse) werden in het geactualiseerde Sigmaplan gebiedskeuzes gemaakt waarbij de veiligheidsfunctie (overstromingsgebieden) maximaal gecombineerd werd met de ecologische functie (estuariene natuur onder vorm van GOG-GGG's [3] en ontpolderingen). De IHD-Z formuleert ook doelen voor soorten. Doelen voor gewone zeehond, otter, overwinterende en doortrekkende watervogels, vissen en rondbekken en een aantal broedvogels zijn in grote mate afhankelijk van de 5- en oppervlakte doelstellingen op systeemniveau.

De subtidale habitattypes, inclusief de vaargeul, zijn essentieel als leefgebied voor de soorten fint en rivierprik en als foerageergebied voor de overwinterende vogelsoorten tafeleend en kuifeend. De slikken (en in mindere mate de schorren en het pelagiaal) zijn essentiële foerageergebieden voor de doortrekkende en overwinterende vogelsoorten kluut, pijlstaart, wintertaling, krakeend en bergeend. Het getijdegebied vormt voor zowel broedende als doortrekkende lepelaars een essentieel foerageergebied. Indien de waterkwaliteit en het visbestand van het estuarium een goede staat vertonen, zullen de wilgenvloedbossen (91E0) in het zoetwatergetijdegebied een essentieel deel vormen van het (potentieel) leefgebied voor kwak.

[1] De SBZ BE2300006 is ook aangemeld voor habitattype 1140 ‘Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten’. De slikken en platen in de Zeeschelde worden echter niet tot dit habitattype gerekend omdat ze niet rechtstreeks door zeewater worden beïnvloed. De slikken ressorteren wel onder habitattype 1130.

[2] Dit is de totale oppervlakte van het habitattype 1130 ‘Estuaria’ dat op landschapsniveau is gedefinieerd. Volgens de in de gIHD gehanteerde definitie van estuaria ressorteren de andere estuariene NATURA2000-habitattypen onder dit overkoepelend type.

[3] GGG: Gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij.

Habitats - IHD-Zeeschelde - estuarium			
Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
1130 - Estuaria	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 4684 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan.[Omdat actueel habitat in de Sigma-natuurontwikkelingsgebieden veelal zal worden omgevormd naar andere habitattypen is bij het bepalen van de oppervlakte actueel habitat voor die habitattypes waarvoor toename wordt voorgesteld, enkel de oppervlakte buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan in rekening gebracht.] 4156 ha in SBZ-H BE2300006, 2 ha in SBZ-H BE2300044, 488 ha in SBZ-V BE2301235, 33 ha in SBZ-V BE 2301336 en 5 ha buiten SBZ. [Het betreft zeer smalle slik/schorstroken langs Grote en Kleine Nete en mismatches tussen de habitatkaart en de SBZ-kaart.] Doel: + 2000 ha netto waarvan 905 in SBZ-H2300006, 460 ha in SBZ-V2301336, 346 ha buiten SBZ en 300 ha nog te bepalen; door effectieve uitbreiding (richtwaarde 1420 ha, waarvan richtwaarde 628 ha in SBZ-H2300006) en omvorming; door aanleg van nieuwe estuariene getijdengebieden onder vorm van gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij (GOG-GGG) en onder vorm van ontpolderingen (2000 ha ten opzichte van de situatie in 2005. Sindsdien is reeds 30 ha gerealiseerd in het GOG-GGG Lippenbroek en de ontpoldering van Heusden.)	Goede staat van instandhouding met betrekking tot ecologisch functioneren van het gehele estuarium met inbegrip van het pelagiaal/de vaargeul. Een goede chemische waterkwaliteit met hoge zuurstofconcentraties die in het estuarium niet lager zijn dan 5 mg/l in zomer en 6 mg/l in winter. Voldoende ruimte voor het estuariene processen met specifieke aandacht voor ondiep water, slik en schor. Geen verdere bevordering van de toename van de getijamplitude en –energie. Vermijden van storten van baggermateriaal of het strategisch storten op een manier die zoveel mogelijk rekening houdt met de morfodynamiek van de rivier. Bij beheer- en infrastructuurwerken maximaal rekening houden met de seizoenale patronen in de levenscyclus van estuariene soorten. Afname van de hoge zoetwaterafvoer tijdens piekdebieten. Verminderen van de toevoer van sediment vanuit de bovenlopen.
1310 - Eénjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Salicornia-soorten en andere zoutminnende planten	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 0.6 ha (1310) en 0.2 ha (1320). Deze oppervlakten zitten vervat in de oppervlakte van habitattype 1130. Doel: Uitbreiding, oppervlakte moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitattype 1130.	Doel: Voldoende ruimte voor een natuurlijk dynamiek en hydromorfologische processen met successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.
1320 - Schorren met slijkgrasvegetatie (Spartinion maritimae)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 0.6 ha (1310) en 0.2 ha (1320). Deze oppervlakten zitten vervat in de oppervlakte van habitattype 1130. Doel: Uitbreiding, oppervlakte moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitattype 1130.	Doel: Voldoende ruimte voor een natuurlijk dynamiek en hydromorfologische processen met successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
1330 - Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 48.9 ha. Deze oppervlakte zit vervat in de oppervlakte van habitatype 1130. Doel: +110 ha. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.	Doel: Behoud of creëren van voldoende ruimte voor dynamiek van erosie en sedimentatie met natuurlijke successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.
3270 - Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodietum rubri p.p.</i> en <i>Bidention p.p.</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 1.8 ha. Deze oppervlakte zit vervat in de oppervlakte van habitatype 1130. Doel: Uitbreiding, moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.	Doel: Behoud of creëren van voldoende ruimte voor dynamiek van erosie en sedimentatie met natuurlijke successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype ‘verbond van harig wilgenroosje’	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: ca. 65 ha. [Op de habitatkaart staat 39 ha 6430_hw, op de vegetatiekaart 2003 (Vandevoorde et al. in press) is 67 ha 6430_hw terug te vinden, waarvan ca. 65 ha binnen SBZ.] Deze oppervlakte zit vervat in de oppervlakte van habitatype 1130. Doel: Uitbreiding, moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.	Doel: Behoud of creëren van voldoende ruimte voor dynamiek van erosie en sedimentatie met natuurlijke successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.
91E0 - Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), subtype <i>zacht houtooibos</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 250 ha. Deze oppervlakte zit vervat in de oppervlakte van habitatype 1130. Doel: + 350 ha. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.	Doel: Behoud of creëren van voldoende ruimte voor dynamiek van erosie en sedimentatie met natuurlijke successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.

Soorten - IHD-Zeeschelde - estuarium

Voor dit SBZ m.b.t. de clusters IHD-Zeeschelde (=estuarium + wetlands) en m.b.t. Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ (=boslandschap + grasland- en moeraslandschap), worden de soorten niet behandeld per landschapstype, maar geïntegreerd weergegeven. De soorten zijn onderaan toegevoegd.

Naast de estuariene habitats zijn de SBZ ook aangemeld voor een aantal niet estuariene (wetland) habitattypes.

- habitatype 2310: Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
- habitatype 2330: Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
- habitatype 3150: Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
- habitatype 4030: Droge heide (alle subtypes)
- habitatype 6410: Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (*Eu-Molinion*)
- habitatype 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- habitatype 6510: Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- habitatype 9160: Eikenbossen van het type *Stellario-Carpinetum*
- habitatype 91E0: Alluviale bossen van met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus exelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).(subtype beekbegeleidend vogelkers-essenbos en essen-iepenbos en subtype mesotroof broekbos op minder voedselrijke standplaatsen)

Habitattypes 2310, 2330 en 4030 komen amper voor. Ze onderscheiden zich van de andere habitattypes in bovenstaande lijst door een uitgesproken niet-alluviaal karakter. Enkele relictten en een beperkte oppervlakte aan potentievolle gebieden zijn te vinden op enkele fossiele rivierduinen. Hier vinden we ook relictten van en potenties voor habitatype 9120, Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quericion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*), een habitatype waarvoor de SBZ niet zijn aangemeld. De overige habitattypes zijn typisch voor alluviale valleigronden en komen in al dan niet aangetaste vorm voor in de vallei van de Schelde en haar getijgebonden zijrivieren. Door bedijking is de natuurlijke overgang tussen schor en achterliggende natte gebieden afgesneden. Onder andere omwille van sociale en economische redenen, maar ook omwille van de bevaarbaarheid van de stroom, is het evident dat op de meeste plaatsen langs de Schelde geen vrij contact tussen rivier en vallei mogelijk is. De terrestrische wetlands die ontstonden in deze lager gelegen (polder) gebieden herberg(d)en tal van Europees te beschermen habitattypes en soorten. Momenteel komt slechts een zeer beperkte oppervlakte van deze habitats in goede lokale staat voor. Een optimalisatie van oppervlakte- en grondwaterbeheer en natuurbeheer zijn nodig om de habitattypes te herstellen. Bij een duurzaam waterbeheer functioneren de gebieden bovendien als kwalitatieve en kwantitatieve buffer voor grond- en oppervlaktewater.

Het voorkomen van habitatype 3150, van nature eutrofe wateren, in Vlaanderen is zeer slecht gedocumenteerd (Leyssen et al., 2009), zo ook in de Scheldevallei. Waarschijnlijk is het overgrote deel van de 135 ha stilstaande voedselrijke wateren die in de SBZ ‘saanwezig zijn niet te beschouwen als habitat. Veelal laat het gebruik (bv visvijvers) en/of de waterkwaliteit de ontwikkeling van de habitat niet toe. Voor habitatype 3140, kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara spp.* vegetaties zijn de SBZ niet aangemeld. Dit type komt in Vlaanderen nagenoeg uitsluitend voor in diepe gegraven wateren. Binnen de SBZ’s wordt de plas in het recreatiedomein Nieuwdonk getypeerd als habitatype 3140. Met zijn 26.5 ha beslaat het 35 % van de totale oppervlakte van dit habitatype in Vlaanderen. Habitatype 7140 Overgangs- en trilveen is nagenoeg verdwenen uit de SBZ’s. In Nieuwdonk en de Wijmeers komen nog enkele kleine relictten voor. Waarschijnlijk kwam dit type vroeger frequenter voor op kwelplaatsen en aan de rand van stilstaande wateren, maar zijn ze sterk achteruit gegaan door verdroging (drainage van de landbouwgronden) en watervervuiling. Potenties zijn vooral aanwezig in bovengenoemde gebieden indien een geschikt waterbeheer wordt ingesteld.

Habitatype 6510, Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) is nagenoeg beperkt tot de dijken en komt daar meestal in sterk gedegradeerde vorm voor. Habitattypes 6430, Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones en 91E0, Alluviale bossen van met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus exelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).(subtype beekbegeleidend vogelkers-essenbos en essen-iepenbos en subtype mesotroof broekbos op minder voedselrijke standplaatsen) komen nog frequenter voor en over grotere oppervlakte, maar veelal ook in gedegradeerde vorm.

De alluviale valleien van Schelde, Durme en Rupel zijn zeer vlak en liggen lager dan +5 m TAW. De hoogteligging is afhankelijk van het tijdstip van indijking. Het (hoog)waterpeil in de rivier is de voorbije eeuwen voortdurend gestegen, waardoor ook het getijdegebied steeds hoger kwam te liggen. Daardoor liggen recent ingedijkte gebieden hoger dan gebieden die reeds vroeger zijn ingedijkt. De vallei wordt gekenmerkt door een brede alluviale vlakte vaak begrensd door een steilwand waarin een systeem van oeverwallen (veelal onder de huidige dijken) en komgronden te herkennen is. In de alluviale vlakte vormen pleistocene rivierduinen kleine tot grote zandige opduikingen (donken). De bodem van de oeverwallen bestaat uit zandig materiaal, deze van de komgronden doorgaans uit al dan niet venige klei tot zware klei. De bodems in de komgronden zijn onder invloed van een permanent hoge watertafel profielloos. De drainage verloopt via talrijke sloten en grachten die gravitair of via pompgemalen afwateren naar de Schelde. Momenteel wordt de alluviale vallei nagenoeg over haar volledige oppervlakte intensief gebruikt voor landbouw, bewoning, recreatie (vissen, jagen...) en bosbouw. Sterke drainering en intensief landbouwgebruik veroorzaken verdroging, eutrofiëring en vervuiling (pesticiden). Goed ontwikkelde habitattypes komen, op enkele gebieden e na, dan ook nagenoeg niet meer voor.

In de alluviale vallei vormen de wetlandhabitattypes samen met andere (regionaal belangrijke) biotopen essentieel leefgebied voor tal van soorten. Stilstaande en/of langzaam stromende wateren zijn essentieel of belangrijk als (deel van het) leefgebied van kleine modderkruiper, bittervoorn, kamsalamander, poelkikker, gevlekte witsnuitlibel, bever en otter. De bever heeft nood aan waterlopen en stilstaande wateren met beboste oevers, o.a. in alluviale bostypes van het habitatype 91E0. De otter heeft stromende en stilstaande wateren nodig van hoge kwaliteit met voldoende voedsel (vis), rust-, schuil- en nestgelegenheid. Open water, al dan niet in combinatie met (overstroomde of drassige) graslanden vormen het foerageergebied voor vele doortrekkende en overwinterende vogelsoorten (ganzen, eenden, steltlopers) en tal van vleermuissoorten. Vele soorten waarvoor de SBZ’s zijn aangemeld leven in moerasvegetaties. De regionaal belangrijke biotopen rietland en grote zeggenvegetatie zijn, in combinatie met natte ruigtes van habitatype 6430, essentieel als leefgebied voor zeggekorfslak, roerdomp, woudaap, purperreiger, bruine kiekendief, porseleinhoen, blauwborst en als foerageergebied voor de doortrekkende soorten. Vele van deze soorten hebben nood aan grootschalige moerasgebieden al dan niet in combinatie met open water (roerdomp, woudaap, purperreiger, porseleinhoen, bruine kiekendief). Graslanden van het habitatype 6510, in combinatie met andere graslandtypes (de regionaal belangrijke biotopen dottergrasland, kamgrasland en zilverschoongrasland) en ruigtes (waaronder habitatype 6430) vormen essentieel leefgebied voor kwartelkoning... De alluviale bossen van habitatype 91E0 vormen essentieel deel van het leefgebied van bever en kwak. In oudere boscomplexen fungeren oude holle bomen als kolonieplaats voor enkele vleermuissoorten.

De oppervlaktedoelstellingen werden in het Meest Wenselijke Alternatief (MWeA) van het Geactualiseerde Sigmoidplan geografische gealloceerd (Anonymus, 2005). Op basis van een uitgebreid multidisciplinair onderzoek (met o.a. maatschappelijke kosten-baten analyse, een landbouweffect rapport, een ecologische potentieanalyse) werden gebiedskeuzes gemaakt waarbij de veiligheidsfunctie (overstromingsgebieden) maximaal gecombineerd werd met de ecologische functie (estuariene natuur onder vorm van GOG-GGG’s [1] en niet estuariene maar overstromings tolerante habitats). Uit deze oefening bleek dat de doelstellingen niet integraal in de SBZ’s konden worden gerealiseerd. Daarom werden instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd in gebieden met een veiligheidsfunctie, maar buiten SBZ gelegen.

In het MWeA werd gekozen voor grote blokken van gelijkaardig habitat, om te voldoen aan de minimumoppervlaktevereisten van de habitattypes en om leefgebied te creëren voor enkele zeer kritische soorten die uitgestrekte leefgebieden vereisen (b.v. roerdomp, bruine kiekendief, kwartelkoning, kwak, otter...). Grootschalige open water- en moerasgebieden zijn voorzien in de Kalkense Meersen, de Durmevallei (Molsbroek, Hagenmeersen, Putten van Ham, Vijvers Hof ten Reijen, Oude Durme), Prosperpolder-zuid, Varenheuvel-Abroek en in de vallei van de Grote Nete. Grootschalige graslandengebieden worden ontwikkeld in de Kalkense Meersen (incl. Wijmeers, Paardebroek en Paardeweide), de Durmevallei (Nonnengoed, Potpolder I en IV, Bulbierbroek, Weijmeerbroek), het overstromingsgebied van Kruike – Bazel – Rupelmonde, vallei van de Grote Nete, Pikhaken en Hollaken-Hoogdonk en Dorent. Grote blokken alluviaal bos zijn voorzien in de Vlassenbroekse Polder, Schellandpolder en Oudlandpolder (in combinatie met de ander aanwezige boscomplexen in Klein Brabant) en het overstromingsgebied van Kruike – Bazel – Rupelmonde. De potenties voor drogere habitattypes (heide en bos) kenmerkend voor de fossiele rivierduinen, laten niet toe om grote aaneengesloten oppervlakten te creëren. Behoud en herstel van deze habitat is voorgesteld in de Wijmeers en de Durmevallei.

[1] GGG: Gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
2310_2330 - <i>Psammofiele heide met Calluna- en Genistasoorten en Open grasland met Corynephorus- en Agrostisoorten op landduinen</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 4.5 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (volledig in SBZ-H BE2300006). Doel: + 26 ha door omvorming (12 ha) en effectieve uitbreiding (14 ha) (volledig in SBZ-H BE2300006).	Doel: Maximaal 10 % verbossing en 30 % vergrassing. Aanwezigheid van kale bodem. Afname van de atmosferische depositie van stikstof.
3140 - <i>Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische Chara spp. vegetaties</i>	Doel	=	=
	Omschrijving	Actueel: 91 ha (27 ha in deelgebied 4 van SBZ-H BE2300006en 64 ha buiten SBZ in Sigmagebied 95,). Doel: Behoud van de huidige oppervlakte (91 ha).	Doel: Behoud van de goede lokale staat van instandhouding.
3150 - <i>Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 24 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (volledig in SBZ-H BE2300006). Doel: + 13 ha in functie van extra leefgebied voor roerdomp door verbetering van kwaliteit van bestaande stilstaande wateren. Het extra leefgebied voor roerdomp, voorzien in de G-IHD, zal worden gerealiseerd in de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (zoals beslist door de Vlaamse regering op 22 juli 2005 en 28 april 2006). Binnen het leefgebied voor roerdomp zal dit habitat tot ontwikkeling komen: 7 ha in SBZ-H BE2300006 waarvan 3-4 ha voor roerdomp 0.9-1.4 ha in SBZ-V 3.3-4.9 ha buiten SBZ	Doel: Verbetering van chemische kwaliteit van bestaande stilstaande wateren. Verbetering van structuurkwaliteit van bestaande stilstaande wateren (o.a. door verondiepen van actueel diepe stilstaande wateren)
6430 - <i>Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 52 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan. 46 ha in SBZ-H BE2300006 6 ha in SBZ-V BE2301235 Doel: totale oppervlakte van 69 ha Het extra leefgebied voor kwartelkoning en porseleinhoen, voorzien in de G-IHD, zal worden gerealiseerd in de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (zoals beslist door de Vlaamse regering op 22 juli 2005 en 28 april2006). Binnen het leefgebied voor deze soorten zal habitat 6430 worden voorzien. Het habitatype zal zich als zoom ontwikkelen tussen andere habitat- en RBB-types op plaatsen met intermediair beheer of intermediaire abiotische omstandigheden. Bv. minder intensief beheerde zomen rond vochtige hooilanden of minder natte standplaatsen langs rietlanden of andere moerastypes. Dit is voldoende voor kwartelkoning en porseleinhoen omdat ze slechts een klein aandeel van dit habitatype nodig hebben in hun leefgebied.	

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 37 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan: 22 ha in SBZ-H BE2300006 15 ha in SBZ-V BE2301235 Goed ontwikkelde vormen zijn zeer zeldzaam en het habitatype komt bijna uitsluitend voor op dijken (minder dan 5 ha ligt niet op dijken). Doel: + 132 ha , met als richtwaarde voor uitbreiding 98 ha. Daarnaast is extra leefgebied voor kwartelkoning voorzien in de G-IHD, dat zal worden gerealiseerd in de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (zoals beslist door de Vlaamse regering op 22 juli2005 en 28 april2006). Binnen dit leefgebied moet 232 – 476 ha worden voorzien, welke in mozaïek zal voorkomen met andere graslandtypes op matig voedselrijke bodem (rbb_hf, rbb_hc...): 132 ha in SBZ-H BE2300006 106-227 ha buiten SBZ.	
7140 - Overgangs- en trilveen	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 0.4 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (in SBZ-BE2300006 deelgebied 4,) Doel: + 7 ha , met als richtwaarde voor uitbreiding 3 ha	Doel: Een gepaste hydrologie (natuurlijke waterhuishouding) en waterkwaliteit.
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Illici-Fagenion</i>)	Doel	=	=
	Omschrijving	Actueel: 35 ha op fossiele rivierduinen. Buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan: 22 ha in SBZ-H BE2300006 binnen de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan (9 ha in SBZ-H BE2300006 buiten Sigma) < 1 ha in SBZ-H BE2100040 1 ha in SBZ-H BE2300044 11 ha buiten SBZ Doel: behoud van de huidige oppervlakte.	
9160 - Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion-betuli</i>	Doel	=	=
	Omschrijving	Actueel: 2.7 ha. 2.7 ha binnen de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan: 1 ha in SBZ-H BE2300006 1.7 ha buiten SBZ Doel: behoud van de actuele oppervlakte.	

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
91E0 - Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 409 ha buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan 350 ha in SBZ-H BE2300006 59 ha in SBZ-V BE2301235 Doel: + 226 ha ha tot een totale oppervlakte van 576 ha in SBZ-H BE 2300006 . Van de totale toename in SBZ-H BE2300006 van 295 ha (inclusief het deel buiten IHD-Z, zie verder) is een richtwaarde van 106 ha door uitbreiding. De IHD-Z stelt de ontwikkeling van 400 ha moerasbos in gunstige staat en in grote kernen tot doel als leefgebied voor een aantal doelsoorten. Het besliste geactualiseerde Sigmaplan voorziet in de ontwikkeling van grote kernen 91E0 op een oppervlakte van ca. 296-321 ha in SBZ-H BE2300006 (hiervan is ca. 97 ha actueel habitat). In het GOG KBR (onderdeel van het Sigmaplan) is 100 ha voor 91E0 ingericht. Bestaand habitat buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan, binnen de SBZ-H 2300006 en SBZ-V BE2301235 wordt in stand gehouden.	Doel: Gepaste hydrologie met een voldoende hoog grondwaterpeil, een voldoende hoge kweldruk en een geschikte overstromingsdynamiek. Voldoende dood hout.

Soorten - IHD-Zeeschelde - wetlands

Voor dit SBZ m.b.t. de clusters IHD-Zeeschelde (=estuarium + wetlands) en m.b.t. Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ (=boslandschap + grasland- en moeraslandschap), worden de soorten niet behandeld per landschapstype, maar geïntegreerd weergegeven. De soorten zijn onderaan toegevoegd.

In de SBZ ‘Schelde en Durmeëstuarium gebieden buiten Sigmaplan en NOP’, wordt het boslandschap beschouwd als bestaande uit habitattypes 9120 en 91E0 en 6430_boszomen. De SBZ-deelgebieden bevinden zich grotendeels in het rivierecosysteem van de Schelde zodat de meeste bossen behoren tot het alluviaal bostype. De SBZ wordt als ‘essentieel’ beschouwd voor de types 91E0 en 6430 en ‘belangrijk’ voor 9120. Concreet kunnen enkele grote categorieën op vlak van doelstellingen onderscheiden worden voor de bossen:

1. Kwaliteitsverbetering op vlak van structuur

Dit van toepassing op beide SBZ-gebieden. Door het toepassen van een natuurgericht bosbeheer in bossen zal het aandeel aan dikke bomen, dood hout, gevarieerde randen en open plekken op termijn toenemen. Dit zijn maatregelen die veel van de habitattypische soorten en bijlagesoorten ten goede zullen komen. Een dergelijk natuurgericht beheer wordt voorzien in veel beheerplannen, voor bossen in eigendom van/beheerd door het ANB of de erkende terreinbeherende verenigingen. Bij andere openbare besturen en privé-bossen gelegen in VEN zal door toepassen van de CDB, ook de structuurdiversiteit op termijn nog toenemen. Ook de ontwikkeling van gevarieerde bosranden en –zomen zijn voor de SBZ van belang. Op de droge tot natte gronden is het van belang om gevarieerde bosranden en -zomen (o.a. habitatype 6430_subtype boszoom) te voorzien om kleine populaties van habitattypische soorten als Sleedoornpag, Levendbare hagedis, Hazelworm, Zomertortel, , etc... te kunnen realiseren. Meest geschikte zones op droge gronden zijn de steilere, zuidelijk gerichte hellingen, met mogelijke overgangen naar habitatype 6510 (zie verder). Op de rijkere natte bodemtypes zijn dergelijke randen en zomen van belang om optimale condities te creëren voor leefbare populaties van habitattypische soorten van natte ruigtes en graslanden (Rietgors, ...) – evenals meer habitattypische soorten van lichtrijke natte bossen (Nachttegaal, Kleine IJsvogelvlinder).

2. Realisatie van kwalitatief degelijke grote boshabitatkernen

Naast een kwaliteitsverbetering van de bestaande alluviale boshabitats 91E0 in de SBZ ‘Schelde- en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ worden als doel plaatselijke versterkingen voorgesteld om de versnipperde kernen te versterken en beter te bufferen tegen invloeden van buitenaf.

Volgende methoden kunnen de realisatie van deze boskernen bewerkstelligen:

- A. Omvorming van bestaande ‘niet habitatwaardige’ bossen. In de door de Vlaamse overheid beheerde bossen en bossen in beheer van de erkende terreinbeherende verenigingen en in het kader van herstelprojecten worden maatregelen voorzien welke tot bijkomend habitat zullen leiden. 20-80% van de niet inheemse bestanden zal hier op termijn tot bijkomend habitat leiden. Via stimulerende maatregelen, kunnen ook privé-eigenaars ingezet worden om bijkomend habitat te realiseren. Zij kunnen een uitgebreid bosbeheerplan opstellen, waarbij ook de CDB dienen gevolgd te worden.
- B. Bosuitbreiding. Het grootste aandeel voor realisatie van bijkomend habitat zal voor dit SBZ dienen te gebeuren via bosuitbreiding

3. Het degelijk bufferen van kleinere boskernen en / of verbinden van kleinere boskernen

Voor de kleinere boskernen van SBZ ‘Schelde en Durmeëstuarium gebieden buiten Sigma enNOP’ wordt ook een versterking van de aanwezige boskernen beoogd. Ter hoogte van deelgebied 42 Warandeduinen wordt het bostype 9120 in droge sfeer verder versterkt. In de overige gebieden gaat het over broekbostypes zoals ter hoogte van deelgebieden 29 Moer/Eikevliet en 55 Moer/Coolhembos die verder versterkt worden. Voor de deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen wordt een versterking van de alluviale boskernen beoogd in overgang naar het grasland- en moeraslandschap.

Habitats - SBZ ‘Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ - boslandschap			
Habitat		Oppervlakte	doelstelling
2310 - Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten	Doel	=	+
	Omschrijving	Actueel: 0,25 ha in deelgebied 42 in overgang naar 2330 Doel: Duurzaam behoud	Doel: Duurzaam behoud van het habitatype
2330 - Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen	Doel	=	+
	Omschrijving	Actueel: 1,20 ha in deelgebied 42 in overgang naar 2310 Doel: Duurzaam behoud	Doel: Duurzaam behoud van het habitatype.
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype boszoom	Doel	+	+
	Omschrijving	Doel: 1/10 van bosranden ontwikkelen als goed ontwikkelde boszomen, voornamelijk van alluviale en broekbossen (habitats 9130 en 91E0) [Voor het habitatype wordt geen oppervlakte doel geformuleerd, aangezien deze bij de oppervlakte doelen van de andere boshabitats gerekend wordt].	Doel: Voldoende tot goede staat van instandhouding, met mantelzoomvegetaties van meer dan 5 meter breedte. De vegetatie heeft geleidelijke overgangen van kruidige delen (zoom) via struwelen (mantel) naar aangrenzend bos met de aanwezigheid van habitattypische planten- en diersoorten.
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)	Doel	=	+
	Omschrijving	Actueel: 10,7 ha Doel: behoud van de huidige oppervlakte	Doel: Behoud van actueel aanwezige oppervlakte met plaatselijke versterkingen
91E0 - Alluviale bossen met Alnion glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), alle subtypes	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel : 125 ha Doel: (alle subtypes)+ 69 ha tot een totale oppervlakte van 194 ha. Van de totale toename in SBZ-H BE2300006 (incl. IHD-Z, zie Landschap: IHD-Zeeschelde) van 295 ha is een richtwaarde van 106 ha door uitbreiding.	Doel: Voldoende staat van instandhouding voor de aanwezige sybtipes.
91E0 - Alluviale bossen met Alnion glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), subtype 91E0_vm - mesotroof elzenbroek	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 102 ha Doel: zie bij 91E0	Doel: Voldoende staat van instandhouding. Optimalisatie van de hydrologie in deelgbied 55 Coolhembos Herstel van een meer natuurlijke hydrologie in deelgbied 29 Moer/Eikevliet
91E0 - Alluviale bossen met Alnion glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), subtype 91E0_vn - eutroof elzenbos	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: 23 ha Doel: zie bij 91E0	Doel: Voldoende staat van instandhouding.
Soorten - SBZ ‘Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ - boslandschap			

Voor dit SBZ m.b.t. de clusters IHD-Zeeschelde (=estuarium + wetlands) en m.b.t. Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ (=boslandschap + grasland- en moeraslandschap), worden de soorten niet behandeld per landschapstype, maar geïntegreerd weergegeven. De soorten zijn onderaan toegevoegd.

Het grasland-en moeraslandschap wordt beschouwd als een samenhangend complex van bloemrijke hooilanden (6510), schralere graslandtypes (6410, 6230) en natte ruigtes (6430) Tevens worden eutrofe plassen (3150) en drijftillen (7140) toegevoegd.

De SBZ BE2300006 ‘Schelde- en Durmeëstuarium gebieden buiten Sigma en NOP’ is in de G-IHD als ‘essentieel’ voor het habitatype 6430, 6510, 7140 en 91E0, ‘zeer belangrijk’ voor het habitatype 3150 en 6410, en ‘belangrijk’ voor het habitatype 2310, 2330 en 9120 aangeduid. Er is een kennislacune voor wat het habitatype 6230 betreft. Momenteel komen deze habitatypes in beide SBZ sterk versnipperd voor.

De aanwezigheid van een aantal grotere grasland- en moerascomplexen is noodzakelijk voor de instandhouding van habitattypische soorten gebonden aan deze bloemenrijke graslanden en moerassen, waarbij voor zowel insectenfauna als habitattypische vogelsoorten zoals Paapje, Rietgors, Sprinkhaanzanger, IJsvogel en Slobeend duurzame leefgebieden gecreëerd worden.

Binnen de deelgebieden dient in eerste instantie zorg besteed te worden aan de kwaliteitsverbetering van de aanwezige grasland- en moerashabitats.

In de SBZ ‘Schelde- en Durmeëstuarium, gebieden buiten Sigma en NOP’ worden een 3-5 tal kernen van grasland en moerasvegetaties tot doel gesteld met telkens een oppervlakte van 30-40 ha in de volgende deelgebieden :

- Deelgebied 43-46 Damvallei : met 2-3 kernen van 30-40 ha elk, met volgende habitatypes : 6410 blauwgrasland (subtype veldrusassociatie), 6230 heischraal grasland en 6510 glanshavergrasland. Ook het zeldzame habitatype 7140 overgangsveen en drijftil (subtype 7140_mrd ‘varen-en/of (veen)mosrijke rietlanden op drijftillen en subtype 7140_meso ‘mineraalarm, circum-neutraal overgangsveen’);plaatselijk ook in overgang naar alluviaal bos wordt als doel vooropgesteld.
- Deelgebied 56 Daknamse meersen : met 1-2 kernen van minimum 30-40 ha met habitatypes 6230 droog heischraal grasland, 6430 natte ruigte en 6510 glanshavergrasland, 7140 overgangsveen en drijftil (subtype 7140_meso ‘mineraalarm, circum-neutraal overgangsveen’); plaatselijk in overgang naar alluviaal bos. Ook regionaal belangrijke biotopen moerasspirearuigte, dotterbloemhooiland, kleine zeggenvegetatie en rietland in functie van voldoende oppervlakte voor de nu reeds voorkomende fauna, zoals Ooievaar, Slobeend, Blauwborst en IJsvogel die het gebied actueel reeds gebruiken als broed-, foerageer- en rustgebied. Ook Wespendifoerageert hier.

Daarnaast zijn in de SBZ-gebieden plaatselijk potenties aanwezig voor de verdere ontwikkeling van het habitatype 3150 (eutrofe plassen). Deze situeren zich in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen en kunnen bijdragen aan een duurzame instandhouding van de populaties Kleine modderkruiper en Bittervoorn en als foerageergebied voor o.a. IJsvogel.

Habitats - SBZ ‘Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ - grasland- en moeraslandschap			
Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteitsdoelstelling
3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition	Doel	=	
	Omschrijving	Actueel: max. 24 ha Doel: duurzaam behoud van het habitatype in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen	
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	Doel	=	
	Omschrijving	Actueel: ca 1,4 ha Doel: duurzaam behoud in deelgebieden 43-46 Damvallei	
6410 - Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (EU-Molinion), subtype veldrusgrasland	Doel	+	
	Omschrijving	Actueel: ca 6,9 ha Doel: Behoud van de actuele oppervlakte in Coolhembos, + 2 ha in deelgebied 43-46 Damvallei en deelgebied 56 Daknamse meersen door omvorming van bestaande graslanden reeds in natuurbeheer door een natuurbeherende vereniging.	
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype natte ruigte	Doel	=	
	Omschrijving	Actueel: 23 ha Doel: duurzaam behoud in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen. Plaatselijk herstel van samenhangende hooiland- en moerascomplexen met hoge faunawaarde van 30-40 ha.	
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), subtype Glanshavergraslanden (Arrhenaterion)	Doel	+	
	Omschrijving	Actueel: 3 ha Doel: + 4 ha door uitbreiding in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen. Plaatselijk herstel van samenhangende hooiland- en moerascomplexen met hoge faunawaarde van 30-40 ha.	
7140 - Overgangs- en trilveen, subtype 7140_meso en 7140_drijftil	Doel	+	
	Omschrijving	Actueel : 0,5 ha Doel: + 1 ha ha door uitbreiding in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen.	
Soorten - SBZ ‘Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ - grasland- en moeraslandschap			

Voor dit SBZ m.b.t. de clusters IHD-Zeeschelde (=estuarium + wetlands) en m.b.t. Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’ (=boslandschap + grasland- en moeraslandschap), worden de soorten niet behandeld per landschapstype, maar geïntegreerd weergegeven. De soorten zijn onderaan toegevoegd.

Soorten - IHD-Zeeschelde			
Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitdoelstelling
<i>Bergeend, Tafeleend, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart</i>	<i>Doel</i>	=	
	<i>Omschrijving</i>	behoud van het huidige populatieniveau (seizoensgemiddelde berekend over periode 2000/01 – 2005/06 voor pijlstaart, seizoensgemiddelde berekend over periode 1998/99 – 2006/07 voor wintertaling, seizoensgemiddelde berekend over periode 2002/03 – 2006/07 voor krakeend, seizoensgemiddelde berekend over periode 2001/02 – 2006/07 voor tafeleend, seizoensgemiddelde berekend over periode 1992/93 - 2006/07 voor bergeend) . Een zekere afname als gevolg van een verminderde eutrofiëring in het estuarium is aanvaardbaar en kan minstens gedeeltelijk gecompenseerd worden door natuurontwikkeling op andere plaatsen. Behoud en optimaal beheer van belangrijke watervogelgebieden (in deel Blokkersdijk van SBZ-V2300222) Het besliste geactualiseerde Sigma-plan voorziet zowel in de uitbreiding van het estuarium als in de ontwikkeling van bijkomende waterrijke gebieden die de terugval in dichtheid van watervogels in het estuarium kunnen opvangen: Estuariene natuurontwikkelingsgebieden, zie habitatype 1130 in Landschap IHD-Zeeschelde - estuarium. Ondiepe stilstaande wateren met moerasoever in SBZ-H 2300006, deelgebieden 1, 4, 16 en 24 Ondiepe stilstaande wateren met moerasoever buiten SBZ, Sigmagebieden 4, 12, 13, 41.	
<i>Bittervoorn</i>	<i>Doel</i>	=	=
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van huidige populatie en areaal	Streven naar een goede habitatkwaliteit.
<i>Blauwborst</i>	<i>Doel</i>	=/+	
	<i>Omschrijving</i>	Behoud of uitbreiding van de bestaande populatie tot minimaal 550 broedparen. De oppervlaktebehoeften van deze soort zitten vervat in de IHD voor SBZ-V BE2301336 (goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22/7/2011) en in de voorgestelde benodigde extra oppervlakte aan leefgebied van roerdomp en porseleinhoen.	Streven naar een goede habitatkwaliteit.
<i>Bruine kiekendief</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Uitbreiding van de huidige populatie (15-30 broedparen) tot 50 broedkoppels. De oppervlaktebehoeften van deze soort zitten vervat in de IHD voor SBZ-V BE2301336 (goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22/7/2011) en in de voorgestelde benodigde extra oppervlakte aan leefgebied van roerdomp en porseleinhoen.	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied (waaronder het foerageergebied).
<i>Europese bever</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Uitbreiding van de huidige populatie tot 40 families in het Scheldebekken.	Streven naar een goede habitatkwaliteit. Opheffen migratieknelpunten. Waterlopen en stilstaande wateren dieper dan 60 cm met natuurlijke en beboste oevers.
<i>Fint</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Herstel van een populatie in goede staat van instandhouding in de Zeeschelde en de tijgebonden zijrivieren. Uitbreiding van het huidige areaal stroomopwaarts in de Schelde en de tijgebonden zijrivieren. Massale trek van adulten in het voorjaar en massale aanwezigheid van juvenielen in de zomer.	Streven naar een goede habitatkwaliteit. Goede waterkwaliteit in Schelde en zijrivieren , voldoende zuurstofrijk. Herstel van goede structuurkwaliteit van het estuarium met voldoende laagdynamische slikken en (ondiep) subtidale zones. Behoud en herstel van geschikt paai- en opgroei-habitat in het zoetwater getijdegebied (Schelde en zijrivieren), meer bepaald onverstoorde (ondiepe) zones met niet te hoge stroomsnelheden.

Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitdoelstelling
<i>Gevlekte witsnuitlibel</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Aanwezigheid van minstens één leefbare kernpopulatie.	Streven naar een goede habitatkwaliteit. Creëren van moerassen met aanwezigheid van mesotrofe verlandingsvegetaties en vegetaties van drijvende en ondergedoken waterplanten, zonder hoge visdichtheden en een afwisseling van open zonnige plaatsen en struwelen. De doelen worden mede gerealiseerd in het kader van doelen voor habitattypes 3150 en 7140.
<i>Ijsvogel</i>	<i>Doel</i>	=	=
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van de bestaande populatie	Streven naar een goede habitatkwaliteit.
<i>Ingekorven vleermuis</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Aanwezigheid van zomerkolonies van de soorten met jaarlijks zwangere wijfjes en/of juvenielen. De aanwezigheid van een duurzame populatie wordt nagestreefd.	Doel zomer: Verhoging van habitatkwaliteit in de bossen en insectenrijke graslanden en ruigtes in een omliggend landschap met KLE's. Creatie geleidelijke bosranden, in het bijzonder nabij open waterpartijen. Behoud en verbetering kwaliteit waterpartijen. De doelen worden gerealiseerd in het kader van doelen voor habitats 3150, 6430, 9120, 9160 en 91E0. Bijkomend aandacht voor behoud van bestaande verbindingen, en waar nodig uitbreiding van en verbinding tussen bossen en foerageergebieden. Doel winter: Behoud, inrichten en verbeteren van winterverblijven.
<i>Kamsalamander</i>	<i>Doel</i>	=	=/+
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van de huidige populatie. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied waarbij gestreefd wordt naar een minimum van 50 adulte individuen per populatie in Sigmagebieden 35 (overlap met deelgebied 21 van SBZ-H BE2300044) 36 en 37 (overlap met deelgebied 19 van SBZ-H BE2300044).	Goede staat van instandhouding met betrekking tot water- (telkens > 5 poelen per deelgebied) en landhabitat. Opheffen van migratiebarrières en aanleg of herstel van diepe poelen die niet droogvallen in de zomer. Verbetering van de kwaliteit van het omringende landschap (kleinschalige landschapselementen, struwelen,..) om de connectiviteit te verbeteren.
<i>Kleine dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger</i>	<i>Doel</i>	=/+	=/+
	<i>Omschrijving</i>	Behoud en uitbreiding van de bestaande populatie	Behoud van de bestaande kwaliteit, behoud en uitbreiding van connectiviteit tussen de gebieden.
<i>Kleine modderkruiper</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Uitbreiden van de huidige populatie tot een goede staat en uitbreiding van het areaal in de SBZ-H BE2300006.	Goede waterkwaliteit in estuarium en waterlopen in de vallei. Goede connectiviteit (voor vissen) tussen het estuarium en waterlopen in de vallei. Laagdynamisch ondiep subtidale zones in het estuarium en voldoende structuurdiversiteit in estuarium en ander waterlopen.
<i>Kleine zwaan</i>	<i>Doel</i>	=	
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van de huidige populatie. De kleine zwaan overwintert jaarlijks in schommelende maar meestal kleine aantallen op Blokkersdijk. Behoud en optimaal beheer van de stilstaande wateren in de Blokkersdijk is wenselijk.	
<i>Kluut</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Uitbreiden van de huidige populatie (150-200 broedparen) tot een goede staat met 350 broedkoppels in Prosperpolder-noord en Doelpolder.	Streven naar een goede habitatkwaliteit door inrichting van potentieel broed- en foerageerhabitat.

Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitdoelstelling
Kokmeeuw	Doel	=	
	Omschrijving	Behoud van de huidige populatie. Gemiddeld worden 3000-5000 kokmeeuwen geteld bij de maandelijkse boottellingen van het INBO op het Schelde-estuarium, de maxima variëren van 5000 tot 11000 exemplaren. De voorziene wetlands en estuariene gebieden in het Sigmaplan zullen de oppervlakte geschikt overwinteringshabitat doen toenemen.	
Kwak	Doel	+	
	Omschrijving	Creatie van een populatie van 20 broedparen. De oppervlaktebehoeften van deze soort zijn volledig vervat in de voorgestelde benodigde extra oppervlakte van roerdomp en porseleinhoen. Door de realisatie van de habitatdoelen en de oppervlakte extra leefgebied voor roerdomp en porseleinhoen zal ook de oppervlakte foerageer-habitat toenemen.	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied, onder meer door verdere verbetering van de waterkwaliteit en behoud en ontwikkeling van moerasbos.
Kwartelkoning	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbouw van een populatie in gunstige staat met 40 paren. Binnen de gebieden van het Sigmaplan moet 600–1200 ha extra oppervlakte leefgebied gerealiseerd worden, boven op de extra oppervlakte leefgebied van Roerdomp en Porseleinhoen.	Streven naar een goede habitatkwaliteit door inrichting van voldoende grote graslandgebieden (> 30 ha) en een gepast maaibeheer (met late maaidatum) Uitbreiding van habitatype 6510 met 232 – 475 ha en van habitatype 6430 met 38 – 68 ha. Een bijkomende oppervlakte leefgebied van 330 – 657 ha, bestaande uit mesofiele graslanden (RBB_hc, RBB_hu) en ruigten (RBB_hf). Actieve bescherming van lokale broedparen door al dan niet tijdelijke beheerovereenkomsten met de betrokken landbouwers.
Lepelaar	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbouw van een populatie van 40 paren in gunstige staat. Via gerichte ingrepen kunnen binnen de extra oppervlakte leefgebied voor roerdomp en porseleinhoen in de gebieden van het Sigmaplan potentiële broedplaatsen voor deze soort worden ingericht. Potentieel foerageergebied zal voldoende aanwezig zijn door de uitbreiding van habitatype 1130 en van de leefgebieden voor roerdomp en porseleinhoen..	Streven naar een goede habitatkwaliteit door inrichting van potentieel broed- en foerageerhabitat.
Poelkikker	Doel	=	=
	Omschrijving	Behoud van de soort op de actuele locaties. (Wijmeers)	Om de soort te kunnen behouden, is er nood aan een beter inzicht in het voorkomen van de soort en is een evaluatie van de soort in de tijd noodzakelijk.
Porseleinhoen	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbouw van een populatie in gunstige staat met 40 broedparen Binnen de gebieden van het Sigmaplan moet 800-1200 ha extra leefgebied worden gerealiseerd.	Streven naar een goede habitatkwaliteit door inrichting van voldoende grote moerasgebieden (> 30 ha). Het leefgebied bestaat uit een mozaïek van open water met oeverzones (RBB_ae), zeggemoerassen (RBB_mc) en natte mesofiele graslanden (RBB_hc, RBB_hu) en ruigten (RBB_hf) en de randen van rietmoerassen (RBB-mr) waaronder uitbreiding van habitatype 6430 met 13 – 14 ha.
Purperreiger	Doel	+	+
	Omschrijving	Vestiging van een populatie van 60 broedparen. De oppervlaktebehoeften van deze soort zijn volledig vervat in de voorgestelde benodigde extra oppervlakte van roerdomp en porseleinhoen.	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied

Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitdoelstelling
Rivierprik	Doel	+	+
	Omschrijving	Tot stand komen van een populatie in goede staat in Vlaanderen met het Schelde-estuarium als geschikte migratiecorridor.	De Schelde en haar zijrivieren functioneren als optimale migratiecorridor voor deze soort tussen zee en haar paaigebieden. Een goede waterkwaliteit in het estuarium Geen migratieknelpunten tussen het estuarium en de bovenlopen.
Roerdomp	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbreiden van de huidige populatie (0-1 broedpaar) tot een goede staat (20 broedkoppels) en uitbreiding van het areaal. Binnen de gebieden van het Sigmaplan moet 540-900 ha extra leefgebied worden gerealiseerd.	Streven naar een goede habitatkwaliteit. Grote aangesloten en voldoende natte rietlanden (> 50 ha) in combinatie met vis- en amfibierijke plassen en andere moerasvegetaties.
Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis	Doel	+	+
	Omschrijving	Aanwezigheid van zomerkolonies van de soorten, met jaarlijks zwangere wijfjes en/of juvenielen. De aanwezigheid van duurzame populaties van elk van deze soorten wordt nagestreefd.	Doel zomer: Verhoging van habitatkwaliteit in de bossen en insectenrijke graslanden en ruigtes in een omliggend landschap met KLE's. Creatie geleidelijke bosranden, in het bijzonder nabij open waterpartijen. Behoud en verbetering kwaliteit waterpartijen. De doelen worden gerealiseerd in het kader van doelen voor habitats 3150, 6430, 9120, 9160 en 91E0. Bijkomend aandacht voor behoud van bestaande verbindingen, en waar nodig uitbreiding van en verbinding tussen bossen en foerageergebieden. Doel winter: Behoud, inrichten en verbeteren van winterverblijven.
Slobeend	Doel	=	
	Omschrijving	behoud van het huidige populatieniveau (seizoensgemiddelde berekend over periode 2001/02 – 2006/07). Geschikte herinrichting van diepe winningsputten in de Durmevallei zoals voorzien in het Sigmaplan, zal extra overwinteringshabitat voor slobeend opleveren.	
Waterrietzanger	Doel	+	
	Omschrijving	Uitbreiding van geschikt leefgebied. De nieuwe moerasgebieden die in het kader van het Sigmaplan zullen aangelegd worden ten behoeve van o.a. roerdomp en porseleinhoen zullen geschikt doortrekhabitat vormen.	
Woudaap	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbreiden van de huidige populatie (0-2 broedparen) tot een goede staat met 20 broedkoppels. De oppervlaktebehoeften van deze soort zijn volledig vervat in de voorgestelde benodigde extra oppervlakte van roerdomp en porseleinhoen.	Goede staat van het leefgebied door uitbreiding van bestaande en ontwikkeling van nieuwe riet- en moerasvegetaties tot grote aangesloten moerassen (> 10 ha).

Soorten - SBZ ‘Schelde-en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP’			
Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitdoelstelling
<i>Bittervoorn</i>	<i>Doel</i>	=/+	+
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van de huidige populaties en areaal, met een mogelijke toename.	Voldoende tot goede staat van instandhouding. Streven naar een verbetering van de waterkwaliteit (traagstromende wateren) en een toename van de waterplantenvegetatie.
<i>Gewone/Grijze grootoorvleermuis, Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis</i>	<i>Doel</i>	=/+	+
	<i>Omschrijving</i>	Instandhouding of groei van de populaties.	Instandhouding, herstel en ontwikkeling van lijnvormige KLE's als verbinding tussen foerageergebieden. Behoud en verbetering habitatkwaliteit voor zomerkolonies (holle bomen, vervangen ongewenste loofhoutsoorten). Specifieke inrichting (kerk)zolders.
<i>Kleine dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger</i>	<i>Doel</i>	=	=/+
	<i>Omschrijving</i>	Instandhouding van de actuele populatie.	Instandhouding, herstel en ontwikkeling van lijnvormige KLE's. Specifieke inrichting (kerk)zolders.
<i>Kleine modderkruiper</i>	<i>Doel</i>	=/+	+
	<i>Omschrijving</i>	Behoud van de huidige populaties en areaal, met een mogelijke toename.	Voldoende tot goede staat van instandhouding. Streven naar een verbetering van de waterkwaliteit (traagstromende wateren) en een toename van de waterplantenvegetatie.
<i>Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Aanwezigheid van zomerkolonies van de soorten, met jaarlijks zwangere wijfjes en/of juvenielen. De aanwezigheid van duurzame populaties van elk van deze soorten wordt nagestreefd.	Verhoging van structuurdiversiteit in de bossen. Behoud en verbetering kwaliteit waterpartijen. Behoud en uitbreiding van verbindingen en lijnvormige, landschapselementen. De doelen worden gerealiseerd in het kader van doelen habitats 6430, 9120, 9130 en 91E0.

2.2 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

In samenhang met de hoger beschreven doelstellingen zijn door de Vlaamse regering per gebied een aantal prioritaire inspanningen vastgelegd. Dit is een globale omschrijving van de acties die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de doelstellingen. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zullen oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste inspanningen/acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen. De concretisering van deze prioritaire inspanningen in verschillende acties is een belangrijk onderdeel van het implementatieproces. Voor het realiseren van de prioritaire inspanningen zijn vaak meerdere acties nodig. In paragraaf 4.1 (inspanningsmatrix) worden onder meer alle noodzakelijke acties die voortvloeien uit deze prioritaire inspanningen weergegeven.

	Inspanning	Omschrijving Inspanning
PI 1	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Verbetering van de waterkwaliteit	Om een goede staat van instandhouding voor de estuariene habitattypes en soorten te realiseren is een verdere verbetering van de waterkwaliteit in het estuarium absoluut noodzakelijk. De maatregelen opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde voorzien een verdere verbetering van de waterkwaliteit, waarbij een goede toestand ten laatste bereikt wordt tegen 2027. Met name de maatregelen om verontreinigingen afkomstig van industriële, agrarische en andere bronnen te verminderen, de maatregelen voor en verdere sanering van het centrale gebied en buitengebied en de maatregelen om het rendement van de waterzuiveringsinfrastructuur te verbeteren zullen bijdragen aan een verdere verbetering van de waterkwaliteit. De maatregelen ter beperking van erosie en van de sedimenttoevoer naar de rivieren kunnen leiden tot een verbeterd lichtklimaat in het estuarium. Ook de aanleg van nieuwe estuariene natuurgebieden zoals voorzien door het Sigmaplan zal bijdragen tot een betere waterkwaliteit.
PI 2	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Verminderen van hoge zoetwaterafvoer bij piekdebieten	Maatregelen om de hoge zoetwaterafvoer bij piekdebieten te verminderen zijn noodzakelijk op een optimaal ecologisch functioneren van het estuariene ecosysteem te verzekeren. Maatregelen opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde zoals de maatregelen ter stimulering van infiltratie in infiltratiegebieden, het verhogen van het waterconserverend vermogen van bovenlopen en de aanleg van waterconserverings- en waterbergingsgebieden in de bovenlopen, dragen bij om de te snelle afvoer van neerslagwater van de bovenlopen naar het estuarium te verminderen. Ook de overstromingsgebieden voorzien in het Sigmaplan langsheen de zijrivieren (Kleine Nete, Grote Nete, Dijle en Zenne) dragen hiertoe bij.
PI 3	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Opheffen van migratieknelpunten tussen het estuarium de bovenlopen en tussen het estuarium en haar vallei	Om de doelstellingen voor diadrome vissoorten als fint en rivierprik en de zoogdieren bever en otter te realiseren moeten migratieknelpunten tussen het estuarium en haar bovenlopen opgelost worden. Stuw- en sluizencomplexen dienen zodanig aangepast te worden dat ze geen migratiebarrière meer vormen tussen het estuarium en de bovenloop. Bekende knelpunten zijn de sluizen en stuw op de Dijle in Mechelen en de sluis op de Schelde in Merelbeke. Het actuele beleid voorziet een oplossing voor deze vismigratieknelpunten tegen 2015 (Beneluxbeschikking M(2009)01, palingbeheerplan). Momenteel wordt een aangepast stuwbeheer uitgetest in Mechelen en een vistrap gepland aan Merelbeke. Knelpunten voor laterale migratie tussen de GOG-GGG's en wetlands (in algemene termen de vallei) enerzijds en het estuarium anderzijds moeten in de mate van het mogelijke worden opgelost. In- en uitwateringsconstructies van waterlopen en grachten naar de Schelde dienen zo ontworpen te worden dat vismigratie elke tijcyclus op zijn minst tijdelijk mogelijk is in elk natuurontwikkelingsgebied van het Sigmaplan. Hierdoor kunnen de kreken en plassen in de GOG-GGG's en de waterlopen in de polders gebruikt worden als paai-, opgroei- en foerageerhabitat voor vissoorten en kan via de Schelde uitwisseling optreden tussen populaties. In de deelgebieden van de vallei van de Grote Nete waar het inrichtingsplan winterbedding voorziet kunnen, indien dit geen negatieve effecten veroorzaakt voor het naburige landgebruik, terugslagkleppen op zijlopen worden verwijderd zodat ze terug vrij in de rivier uitmonden in geen barrière meer vormen.
PI 4	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden in gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij (GOG-GGG)	Een deel van de noodzakelijke extra oppervlakte estuarium (1130) zal worden gerealiseerd in GOG's. Door een slimme constructie van in- en uitwateringssluizen kan een gecontroleerd gereduceerd getij ingesteld worden, waarbij de getijcyclus van het estuarium, met springtij en doodtij, maar met verminderde amplitude, kan worden benaderd in laaggelegen polders. Na inrichting van deze overstromingsgebieden zal de estuariene natuur zich spontaan ontwikkelen onder invloed van de aangepaste getijdynamiek. Hierbij ontstaan kreken, slikken en schorren met een mozaïek aan habitattypes. In het brakke deel van het estuarium herbergen deze gebieden de Europese habitattypes 1310, 1320 en 1330 en in het zoete deel de habitat(sub)types 3270, 6430_hw en 91E0_sf. De inrichting van deze gebieden vergt de aanleg van dijken en in- en uitwateringsconstructies en andere voorbereidende werken waaronder het verwijderen of verplaatsen van aanwezige infrastructuur, kappen van aanplantingen... Menselijk beheer van deze estuariene gebieden zal beperkt blijven, maar als het behoud van bepaalde successiestadia gewenst is kan natuurbeheer ingesteld worden zoals begrazing om zilte graslanden (habitattype 1330) na te streven of kappen en maaien in zoetwatergetijdegebieden om rietlanden en ruigten (habitattype 6430_hw) te behouden. Het beheer van deze gebieden valt onder de verantwoordelijkheid van n.v. Waterwegen en Zeekanaal.
PI 5	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden door ontpoldering en afgravingen	Bij ontpoldering verschuift een bestaande rivierdijk een eind landinwaarts, zodat een groter deel van de vallei onder de dagelijkse invloed van het getij komt. Er is in dit geval geen scheiding tussen rivier en overstromingsgebied. Bij het afgraven van buitendijkse (slib)storten komt eveneens een groter deel van de vallei onder invloed van het getij en vergroot de oppervlakte van het estuarium. Ontpolderingen en afgravingen leveren extra komberging op, maar bij extreme stormvloed is de veiligheidswinst kleiner dan bij GOG's. Ze dragen anderzijds wel bij aan de veiligheid door het afzwakken van de (te) hoge tij-energie (energiedissipatie). Na inrichting van de ontpolderingsgebieden zal de estuariene natuur zich spontaan ontwikkelen onder invloed van de getijdynamiek van het estuarium. Hierbij ontstaan kreken, slikken en schorren met een mozaïek aan habitattypes. In het brakke deel van het estuarium herbergen deze gebieden de Europese habitattypes 1310, 1320 en 1330 en in het zoete deel de habitat(sub)types 3270, 6430_hw en 91E0_sf. De inrichting van ontpolderingsgebieden vergt de aanleg van een nieuwe rivierdijk, het afgraven en/of bressen van de bestaande rivierdijk, eventueel reliëfaanpassingen en voorbereidende werken waaronder het verwijderen of verplaatsen van aanwezige infrastructuur, kappen van aanplantingen... Menselijk beheer van deze estuariene gebieden zal beperkt blijven, maar als het behoud van bepaalde successiestadia gewenst is kan natuurbeheer ingesteld worden zoals begrazing om zilte graslanden (habitattype 1330) na te streven of kappen en maaien in zoetwatergetijdegebieden om rietlanden en ruigten (habitattype 6430_hw) te behouden. Het beheer van deze gebieden valt onder de verantwoordelijkheid van n.v. Waterwegen en Zeekanaal.

	Inspanning	Omschrijving Inspanning
PI 6	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Bijkomende verbetering van de structuurkwaliteit van het estuarium en de zijrivieren: aantakkingen en winterbed (dijkverplaatsing)	Naast de aanzienlijke structuurverbetering door de aanleg van GOG-GGG's en ontpolderingen, zal het aantakken van bestaande stilstaande wateren en het herstellen van de winterbeddingen in de bovenlopen de structuur van estuarium en waterlopen verder verbeteren. Door in de niet getij-onderhevige delen van de zijrivieren dijken te verwijderen of te verlagen wordt de winterbedding hersteld. Hierdoor wordt er meer water geborgen in de vallei en is een natuurlijke overstromingsdynamiek opnieuw mogelijk. Dit hernieuwde contact tussen de rivier en haar vallei is noodzakelijk voor de instandhouding van riviergebonden soorten (vissen, bever, otter...). Bovendien kunnen in het winterbed doelstellingen voor terrestrische habitattypes en soorten gerealiseerd worden. Aantakking van stilstaande wateren maakt de uitwisseling van kleine of grote hoeveelheden water en waterorganismen tussen het stilstaande water en het estuarium, eventueel slechts periodiek, mogelijk. Aantakkingen voorzien luwe gebieden die door vissen gebruikt worden als paai- en opgroeihabitat.
PI 7	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Wetlandontwikkeling: grasland- en moeraskernen	De doelen voor niet-estuariene habitattypes en soorten worden zo veel als mogelijk ontwikkeld in de overstromingsgebieden van het Sigmaplan. Hierbij wordt uitgegaan van een natuurkernbenadering waarbij wordt gestreefd naar clustering van natuurgebieden en naar invulling met hoogwaardige natuur. In de cluster Kalkense Meersen wordt een kern met voornamelijk (natte) graslanden en moerasvegetaties nagestreefd om leefgebied te creëren voor kwartelkoning, porseleinhoen, roerdomp en andere vogels. Ook op de zijrivieren voorziet het Sigmaplan de ontwikkeling van voldoende grote wetlandkernen. Langs Zenne en Dijle worden graslandkernen voorzien om de potenties voor pimpernelgrasland (6510_hus), glanshavergrasland (6410_hu) en leefgebied voor kwartelkoning en andere habitattypische soorten te ontwikkelen. Zowel langs de Kleine als langs de Grote Nete zijn wetlandkernen voorzien door de inrichting als winterbed, waarbij herstel van moeras- en graslandhabitattypes wordt nagestreefd o.a. om optimaal leefgebied voor moeras- en weidevogels te realiseren. Hetzelfde geldt voor de Durmevallei waar moeraszones in combinatie met ondiepe plassen en graslandkernen worden beoogd. Na verwerving van de gronden wordt in de graslandgebieden een verschrallingsbeheer ingesteld om de omvorming van landbouwgrond naar waardevol grasland of geschikt weidevogelgebied te realiseren. Na voldoende verschralling moet een op de doeltypes afgesteld waterbeheer leiden tot de gewenste grondwaterdynamiek (zie prioritaire inspanning 15). Nadien volgt een regulier beheer bestaande uit maaien en afvoeren (hooilandbeheer) of begrazing. In de moerasgebieden bestaat de initiële inrichting uit reliëfaanpassingen (afgraven) of het ondieper maken van bestaande diepe waterplassen gevolgd door een geschikt waterpeilbeheer om de nodige vernatting te bereiken. Het natuurbeheer zal bestaan uit niets doen, kappen van boomopslag en cyclisch maaien van moerasvegetaties. Het beheer van wetlands met moerassen en graslanden in GOG's en winterbedding valt onder de verantwoordelijkheid van n.v. Waterwegen en Zeekanaal en de terreinbeherende verenigingen. Het beheer wetlands met moerassen en graslanden buiten GOG's valt onder de verantwoordelijkheid van ANB en de terreinbeherende verenigingen. Voor het (omvormings)beheer van de graslanden kan een beroep gedaan worden op plaatselijke landbouwers via gebruiksovereenkomsten.
PI 8	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Wetlandontwikkeling: inrichting van grote complexen met alluviaal bos	Het Sigmaplan voorziet de uitbouw van grotere kernen alluviaal bos in GOG's in Bornem en in Vlassenbroek. In Bornem is het habitatype 91E0 reeds aanwezig, maar verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het habitatype kan er leiden tot een grote waardevolle kern, welke landschapsecologisch goed aansluit op andere bosgebieden in Klein Brabant. Een tweede is voorzien in de Vlassenbroekse Polder waar de huidige populierenaanplantingen zullen worden omgevormd tot alluviaal bos. De aanwezige populieren- en loofhoutaanplanten in deze deelgebieden kunnen deels door een gericht beheer, deels door spontane ontwikkeling en rijping worden omgevormd naar elzenbroekbos. Na het instellen van een aangepast hydrologisch regime (met hoge grondwaterstanden), wordt er van uitgegaan dat op termijn 100% van de bosoppervlakte zal evolueren naar het gewenste habitatype door de toepassing van de bestaande beheervisie van het Agentschap en uitvoering van beheerplannen. Het beheer van deze gebieden valt onder de verantwoordelijkheid van n.v. Waterwegen en Zeekanaal.
PI 9	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Geschikt hydrologisch beheer voor tot doel gestelde habitattypes	Een uiterst belangrijke voorwaarde om de doelen in de wetlands te realiseren is een aangepast waterpeilbeheer. In nagenoeg alle wetlandgebieden van het Sigmaplan is vernatting voorzien die moet leiden tot verhoogde grond- en oppervlaktewaterpeilen. In de moerasgebieden moet het (grond)water langdurig boven maaiveld staan en niet of slechts zeer ondiep wegzakken in zomer en herfst. In natte graslandcomplexen moet het gemiddeld hoogste grondwaterpeil het maaiveld benaderen en afhankelijk van het na te streven graslandtype tijdens het groeiseizoen wegzakken tot 0.5 à 1.5 m. In de alluviale bossen zijn tijdens de winter ook waterpeilen nabij of boven maaiveld gewenst die tijdens het groeiseizoen niet te diep wegzakken (0.5 – 1 m). In de polders langsheen de getijderivieren zal het peilbeheer met behulp van al dan niet regelbare stuwen op de afwateringsgrachten worden geregeld en zal een natuurlijk peilverloop worden ingesteld (hoge peilen in de winter, lagere peilen in de zomer). In sommige gebieden zal het waterpeil aanzienlijk verhoogd worden (bv. tot 80 cm in het Zwijn). In het winterbed van de Grote Nete zal vernatting gerealiseerd worden door ingrijpen op de rivier en de zijwaterlopen. Met het aanbrengen van drempels wordt een verhoging van de rivierbeding nagestreefd, waardoor de waterpeilen in de rivier stijgen (tot 1 m in de zones met winterbedding). Dit leidt tot hogere grondwaterstanden in de vallei die nodig zijn voor de creatie van leefgebied van moerassoorten als roerdomp, porseleinhoen en woudaap. Door de hogere bodem- en waterpeilen zal de natuurlijke overstromingsdynamiek van de rivier deels hersteld worden waardoor deze regelmatig buiten zijn oevers treedt, temeer daar lokale dijkverlagingen worden voorzien op welgekozen plaatsen in de deelgebieden met winterbedding Bij stormpeilen zal er sprake zijn van een meestromende vallei. Door een gerichte retentie van het overstromingswater kan een bijkomende vernatting gerealiseerd worden. In de wetlandgebieden buiten GOG's zullen de nodige infrastructuurwerken uitgevoerd worden door ANB; in de GOG's en in de winterbeddingen worden de ingrepen uitgevoerd door n.v. Waterwegen en Zeekanaal.
PI 10	IHD-Zeeschelde – In SBZ-gebieden gelegen buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan binnen IHD-Z: Kwaliteitsverbetering van aanwezige habitattypes in de SBZ-deelgebieden buiten de Sigmagebieden (categorie 2)	De aangemelde niet-estuariene habitattypes in de SBZ-deelgebieden buiten de gebieden van het Sigmaplan bezitten actueel veelal een gedegradeerde staat van instandhouding. Habitatype 3140 vormt hierop een uitzondering. Er dient dan ook een kwaliteitsverbetering van de voorkomende habitattypes gerealiseerd te worden door verbeteringen van de habitatstructuur en het verlagen van verstoringsindicatoren. Een ecologisch beheer, afgestemd op de habitats, is hierbij essentieel. Voor de boshabitats wordt een betere structuurkwaliteit nagestreefd met voldoende dikke (dode) bomen, een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag, bosranden en open plekken. Door het toepassen van natuurgericht bosbeheer in natuureservaten, bosreservaten en domeinbossen wordt hieraan tegemoet gekomen. Het zijn maatregelen die reeds in veel beheerplannen voorzien zijn voor domeinen in eigendom van het ANB of de erkende terreinbeherende verenigingen. Bij andere openbare besturen en privébossen in het VEN (of op vrijwillige basis) kan door het toepassen van de Criteria Duurzaam Bosbeheer (CDB) de kwaliteit eveneens verbeterd worden. Bij de grasland- en moerasvegetaties gaat het vaak om een combinatie van inleidende inrichtingsmaatregelen en optimale beheervormen, afgestemd op het beoogde habitatype. Daarnaast zijn ook inspanningen nodig voor kwaliteitsverbetering in eutrofe plassen en voor zeldzame habitattypes zoals drijftillen. Het grootste deel van deze inspanning wordt gedragen door ANB of een terreinbeherende vereniging. Voor het beheer van de graslanden kan een beroep gedaan worden op plaatselijke landbouwers. Zowel ANB als de terreinbeherende verenigingen kunnen hiervoor gebruiksovereenkomsten afsluiten met landbouwers.

	Inspanning	Omschrijving Inspanning
PI 11	IHD van de SBZ 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent' gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Kwaliteitsverbetering van de aanwezige bos- en andere habitattypes	De aangemelde habitattypes bezitten in de beide SBZ-gebieden allen een actueel gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. Er dient een kwaliteitsverbetering van de voorkomende habitattypes gerealiseerd te worden door een goede habitatstructuur na te streven en de verstoringen te verminderen. Voor de boshabitats wordt een betere structuurkwaliteit nagestreefd met voldoende dikke en dode bomen, een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag, een gevarieerde leeftijdsopbouw, bosranden en open plekken. Door het toepassen van natuurgericht beheer in natuureservaten, bosreservaten en domeinbossen wordt hieraan tegemoet gekomen. Het zijn maatregelen die reeds in veel beheerplannen voorzien zijn voor domeinen in eigendom van het ANB of de erkende terreinbeherende verenigingen. Bij andere openbare besturen en privébossen in het VEN (of op vrijwillige basis) kan door het toepassen van de Criteria Duurzaam Bosbeheer (CDB) de kwaliteit eveneens verbeterd worden. Het niet behalen van een minimale aaneengesloten oppervlakte van het habitatype (minimum structuur areaal) is voor vele habitattypes een blijvend knelpunt (zie ook verdere prioritaire inspanningen). Bij de grasland-, moeras- en heidevegetaties gaat het vaak om een combinatie van éénmalige inrichtingsmaatregelen, of tijdelijk omvormingsbeheer, gevolgd door een regulier beheer (ook op vlak van waterhuishouding) dat optimaal afgestemd is op het beoogde habitatype (zie ook verdere prioritaire inspanningen). Daarnaast zijn ook inspanningen nodig voor kwaliteitsverbetering in eutrofe plassen en voor zeldzame habitattypes zoals drijftillen.
PI 12	IHD van de SBZ 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent' gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Omvorming van naalddhout, populierenbossen en (recente) loofhoutaanplanten naar boshabitattypes	In de SBZ 'Schelde- en Durmeëstuarium, gebieden buiten Sigma en NOP' in de deelgebieden 29 Moer, 43-46 Damvallei, 53 Gebuispolder, 55 Coolhembos en 56 Daknamse meersen wordt een uitbreiding vooropgesteld, vooral in habitatype 91E0, en dit door rijping van jonge bossen en spontane en actieve omvormingen van populierenaanplanten.
PI 13	IHD van de SBZ 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent' gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Bosuitbreidingen	In SBZ 'Schelde- en Durmeëstuarium buiten Sigma en NOP' is een beperkte bosuitbreiding voorzien in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen.
PI 14	IHD van de SBZ 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent' gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Realisatie van aaneengesloten moeras- en graslandcomplexen	In de SBZ 'Schelde- en Durmeëstuarium, gebieden buiten Sigma en NOP' zijn er volgende globale doelstellingen : - Realisatie van 3-5 tal kernen van grasland- en moerasvegetaties met telkens een oppervlakte van 30-40 ha in de deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 Daknamse meersen. Een mozaïek van de verschillende graslandhabitat types 6410, 6230, 6510 en natte ruigtes 6430 in combinatie met regionaal belangrijke biotopen moerasspirearuigte, dotterbloemhooiland, kleine en grote zeggenvegetatie en rietland wordt hier beoogd in functie van het duurzaam voortbestaan van habitattypische fauna. - Ook het duurzaam voortbestaan van het habitatype eutrofe plassen 3150 en plaatselijk drijftillen 7140 vraagt een blijvende inspanning naar waterkwaliteit en beheer in deelgebieden 43-46 Damvallei en 56 daknamse meersen.
PI 15	IHD van de SBZ 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent' gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Plaatselijke herstel van de hydrologie en waterkwaliteit	Een herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding is noodzakelijk wil men een herstel en uitbreiding van (grond)waterafhankelijke habitattypes (3150, 4010, 6410,6430, 6510, 7140, 91E0) duurzaam realiseren. In de SBZ 'Schelde- en Durmeëstuarium, gebieden buiten Sigma en NOP' speelt in het oorspronkelijk laagveengebied van de Damvallei de aanwezigheid van nutriëntarme en ijzerrijke kwel een belangrijke rol in het instandhouden en verder ontwikkelen van schralere graslandtypes zoals 6410 blauwgraslanden (veldrusttype) en 6230 heischrale graslanden. Ook voor de zeldzamere watervegetaties in de eutrofe wateren 3510 is een goede waterkwantiteit en –kwaliteit noodzakelijk. Het verder opvolgen van de maatregelen uitgevoerd in het kader van het Lifeproject 'herstel van het laagveenecosysteem van de Damvallei' is hiertoe wenselijk., In deelgebied 55 Coolhembos is het noodzakelijk de waterhuishouding optimaal te beheren en in deelgebied 29 Moer/Eikevliet verder af te stemmen op de noden van de vooropgestelde doelen. Verder onderzoek en een breder overleg met de andere betrokken partners is hierbij noodzakelijk. Vernattingsmaatregelen binnen SBZ mogen geen negatieve gevolgen hebben voor het landbouwgebruik en de afwatering stroomopwaarts.

2.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering

Tijdens het overleg over de instandhoudingsdoelstellingen is een aantal gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering aangebracht door de deelnemers aan het voorafgaand overlegproces. In deze paragraaf worden deze meegegeven ter informatie. De lijst is niet limitatief noch bindend. Het is bovendien mogelijk dat deze lijst wijzigt tijdens het implementatieproces.

Er werden geen aandachtspunten geformuleerd.

ZIE ERRATUM ACHTERAAN DIT DOCUMENT

3 Openstaande taakstelling

De in dit hoofdstuk beschreven oppervlaktebalans op SBZ niveau werd als taakstelling vastgesteld in het S-IHD-besluit voor deze SBZ. Op basis hiervan is een indicatieve verdeling van de doeloppervlaktes over de verschillende deelgebieden gebeurd via een modelmatige berekening. In paragraaf 3.1 wordt per aangewezen habitattype in deze SBZ het overzicht gegeven van de totale oppervlakte doelen, de oppervlakte actueel habitat en het openstaand saldo aan te realiseren habitat (door omvorming vanuit bestaande andere natuur of door uitbreiding op plaatsen die nu niet ingenomen zijn door natuur). In de volgende managementplannen zal dit overzicht geactualiseerd worden met een stand van zaken en het openstaand saldo. Voor de soorten wordt geen oppervlaktebalans weergegeven. Gezien de complexe koppeling van de populatiedoelen aan habitats, regionaal belangrijke biotopen en andere vegetatietypes is het momenteel niet mogelijk om voor soorten een betekenisvolle openstaande taakstelling met oppervlaktebalans op te geven. In 3.2 wordt de taakstelling voor de soorten kort voorgesteld; voor een meer gedetailleerde beschrijving verwijzen we naar Bijlage 2 bij het IHD-besluit. De geactualiseerde openstaande taakstelling wordt in een latere fase van de managementplannen weergegeven.

In hoofdstuk 6. Richtkaart wordt indicatief de actuele ligging van de habitats en de indicatieve verdeling van de doelen over de verschillende deelgebieden weergegeven. De verdeling van deze doelen over de verschillende deelgebieden maakt deel uit van het overleg met de betrokken actoren in het overlegplatform voor deze SBZ. De verdeling kan naar aanleiding daarvan in een volgende versie van het managementplan aangepast worden.

3.1 Habitats

Habitat code	Besluit Vlaamse regering		Openstaande taakstelling
	Opp. totaal doel (ha)	Opp. actueel (ha)	Opp. uitbreiding en omvorming (ha)
1130	6684.00	4684.00	2000.00
1310 **	0.00	0.00	0.00
1320 **	0.00	0.00	0.00
1330 **	0.00	0.00	0.00
2310	0.25	0.25	0.00
2310_2330	30.50	4.50	26.00
2330	1.20	1.20	0.00
3140	91.00	91.00	0.00
3150	61.00	48.00	13.00
3270 **	0.00	0.00	0.00
6230	1.40	1.40	0.00
6410	8.90	6.90	2.00
6430	92.00	75.00	17.00
6510	176.00	40.00	136.00
7140	8.90	0.90	8.00
9120	45.70	45.70	0.00
9160	2.70	2.70	0.00
91E0	770.00	534.00	236.00
Opmerkingen			
** Voor dit habitattype werd in het aanwijzingsbesluit geen oppervlakte doel opgegeven, wel een kwaliteitsdoel.			

3.2 Soorten

Soort	Doel
Bergeend, Tafeleend, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart	behoud
Bittervoorn	behoud
Blauwborst	behoud
Bruine kiekendief	uitbreiding
Europese bever	uitbreiding
Fint	uitbreiding
Gevlekte witsnuitlibel	uitbreiding
Gewone/Grijze grootoorvleermuis, Brandts vleermuis/Gewone baardvleermuis	uitbreiding
Ijsvogel	behoud
Ingekorven vleermuis	uitbreiding
Kamsalamander	behoud
Kleine dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger	uitbreiding
Kleine modderkruiper	uitbreiding
Kleine zwaan	behoud
Kluut	uitbreiding
Kokmeeuw	behoud
Kwak	uitbreiding
Kwartelkoning	uitbreiding
Lepelaar	uitbreiding
Poelkikker	behoud
Porseleinhoen	uitbreiding
Purperreiger	uitbreiding
Rivierprik	uitbreiding
Roerdomp	uitbreiding
Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis	uitbreiding
Slobeend	behoud
Waterrietzanger	uitbreiding
Woudaap	uitbreiding

4 Overzicht van de prioritaire inspanningen

Voor het realiseren van de taakstelling (zie hoofdstuk 2) zijn door de Vlaamse regering een aantal prioritaire inspanningen gedefinieerd. De prioritaire inspanningen beschrijven de verschillende acties die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de taakstelling. De planning van deze acties hangt onder andere af van de beschikbare budgetten, de maatschappelijke context en de aanwezige kennis. Een aantal acties moeten echter prioritair gerealiseerd worden binnen de planperiode van het Vlaamse Natura 2000 programma 2014-2020 om:

- de verdere achteruitgang van habitattypes of soorten te stoppen of te vermijden (prioriteit stand still);
- de Vlaamse taakstelling 2020 te realiseren (prioriteit 2020).

Door de Vlaamse regering zijn in het S-IHD-besluit de prioritaire inspanningen bepaald waarbinnen één of meerdere prioritaire actie(s) moeten worden uitgewerkt en gerealiseerd in deze SBZ. Het nader omschrijven van de acties gebeurt in overleg met alle betrokkenen binnen het overlegplatform tegen begin 2015 voor vastlegging in een nieuwe versie van het managementplan. Bijzondere aandacht zal hierbij gegeven worden aan die acties die binnen de planperiode 2015-2020 uitgevoerd moeten worden. Vanaf 2019 kunnen immers de nodige verplichtende maatregelen opgelegd worden indien blijkt dat prioritaire acties anders niet gerealiseerd worden binnen deze planperiode.

In paragraaf 4.1 is het overzicht van de prioritaire inspanningen weergegeven en de prioriteit m.b.t. de planperiode 2014-2020. In de volgende managementplannen zal dit overzicht aangevuld worden met een overzicht van de acties die vallen binnen deze verschillende inspanningen en van hun status.
In hoofdstuk 6. Richtkaart wordt een ruimtelijk overzicht van de verdeling van de prioritaire inspanningen over de verschillende deelgebieden weergegeven.

4.1 Inspanningsmatrix

Gezien er nog geen vastgestelde actielijst is, worden in deze versie van het managementplan enkel de prioritaire inspanningen zoals vastgesteld in het S-IHD-besluit weergegeven. Zodra de actielijst is vastgesteld, wordt deze in een volgende versie van het managementplan aan de inspanningsmatrix toegevoegd.

	Prioritaire inspanning cfr. Besluit Vlaamse regering	Prioriteit
PI 1	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Verbetering van de waterkwaliteit	2020
PI 2	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Verminderen van hoge zoetwaterafvoer bij piekdebieten	2050
PI 3	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Opheffen van migratieknelpunten tussen het estuarium de bovenlopen en tussen het estuarium en haar vallei	2050
PI 4	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden in gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij (GOG-GGG)	2050
PI 5	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden door ontpoldering en afgravingen	2020
PI 6	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Bijkomende verbetering van de structuurkwaliteit van het estuarium en de zijrivieren: aantakkingen en winterbed (dijkverplaatsing)	2050
PI 7	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Wetlandontwikkeling: grasland- en moeraskernen	2050
PI 8	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Wetlandontwikkeling: inrichting van grote complexen met alluviaal bos	2050
PI 9	IHD-Zeeschelde – Algemeen: Geschikt hydrologisch beheer voor tot doel gestelde habitattypes	2020
PI 10	IHD-Zeeschelde – In SBZ-gebieden gelegen buiten de natuurontwikkelingsgebieden van het Sigmaplan binnen IHD-Z: Kwaliteitsverbetering van aanwezige habitattypes in de SBZ-deelgebieden buiten de Simagebieden (categorie 2)	2020
PI 11	IHD van de SBZ ‘BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent’ gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Kwaliteitsverbetering van de aanwezige bos- en andere habitattypes	2050
PI 12	IHD van de SBZ ‘BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent’ gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Omvorming van naalddhout, populierenbossen en (recente) loofhoutaanplanten naar boshabitattypes	2050
PI 13	IHD van de SBZ ‘BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent’ gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Bosuitbreidingen	2050
PI 14	IHD van de SBZ ‘BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent’ gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Realisatie van aaneengesloten moeras- en graslandcomplexen	2020
PI 15	IHD van de SBZ ‘BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot gent’ gebieden buiten het Sigma en NOP opgenomen in rapport 13: Plaatselijke herstel van de hydrologie en waterkwaliteit	Standstill

5 Taakstelling inzake de verbetering van het natuurlijk milieu

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke milieucondities vereist zijn voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding voor de aangewezen habitats en soorten. Bij de opmaak van dit MP 1.0 was een gebiedsgerichte invulling niet mogelijk. Informatie over de vereiste milieuomstandigheden voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van de habitats en soorten zijn te vinden in de publicatie "Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Natura 2000 habitattypen", gepubliceerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) met als referentie T'Jollyn et al., 2009 en te consulteren op www.inbo.be/natura2000.

6 Richtkaart

De richtkaart is een belangrijk ruimtelijke afwegingskader voor plannen, projecten, instrumenten... Het geeft in de eerste plaatst een synthese van de stand van zaken op het terrein en zoals gepland. Een natuurdoel is immers pas 'geplaatst', wanneer inrichting en beheer van het betrokken perceel afgesproken zijn in een natuurbeheerplan, of één van de gelijkwaardige plannen die er mee gelijkgesteld kunnen worden. In hoofdstuk 3 is een overzicht gegeven van de geplande doelen in natuurbeheerplannen of gelijkaardige plannen. Zolang een deel van de taakstelling niet is opgenomen, bevat de richtkaart daarnaast een ecologisch geschikte zoekzone die ruim genoeg is om via vrijwilligheid en socio-economische afwegingen te zoeken naar een optimale plaatsing van de resterende doelen en daartoe gevrijwaard wordt. De bepaling van deze zoekzone gebeurt op Vlaams niveau aan de hand van de actuele en natuurlijke potentiekaarten, rekening houdend met de oppervlakte waarvoor reeds garanties zijn op een correct beheer via een geïntegreerd beheerplan of een gelijkaardig instrument en socio-economische belangen. Dit gebeurt door middel van een geobjectiverde, modelmatige berekening. Naarmate bijkomende doelen worden 'geplaatst', door natuurbeheerplannen of gelijkwaardig instrumenten of in voorkomend geval, via verplichtingen, zal ook de omvang van de zoekzone(s) afnemen. De opmaak van de zoekzone(s) vormt dus het semiautomatische resultaat van de afspraken die gemaakt zijn over het onder correct beheer brengen van terreinen.

De richtkaart is in dit Managementplan 1.0 nog onvolledig omdat de benodigde data nog in opbouw of overleg zijn. Hieronder wordt per voorzien onderdeel aangegeven in welke mate het ingevuld is in deze planversie.

6.1 Situering actuele habitats

De situering van de actuele habitats is indicatief opgenomen in kaarten 1 en 2.

6.2 Situering vegetaties als leefgebied voor Europees te beschermen soorten

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.3 Aanwezigheid van habitattypische soorten

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.4 Ruimtelijke verdeling van de instandhoudingsdoelstellingen

De ruimtelijke verdeling van de oppervlakte-doelstellingen voor de verschillende habitattypes in dit SBZ zijn opgenomen in kaart 1.

6.5 Ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen

De ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen is weergegeven in kaart 2. De codes verwijzen naar de tabel in paragraaf 4.1.

6.6 Situering van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.7 Zoekzones

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

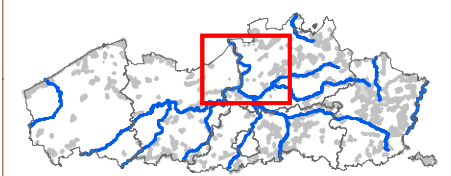
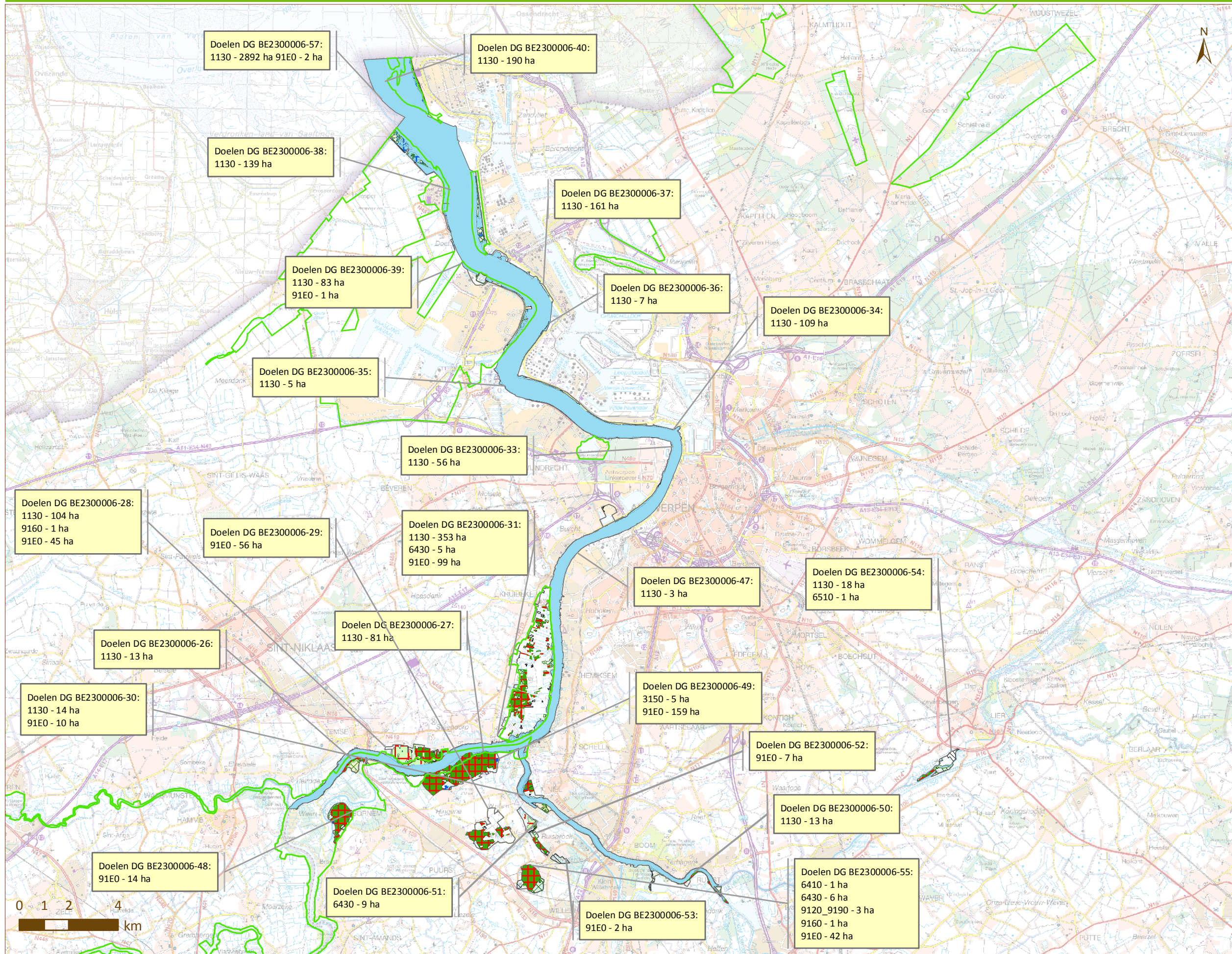
6.8 Actiegebieden voor de verbetering van het leefmilieu

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

Kaartenlijst

Kaart 1. Situering van de actuele habitats (indicatief) en de ruimtelijke verdeling van de oppervlakte-doelstellingen voor de verschillende habitattypes.

Kaart 2. Situering van de actuele habitats (indicatief) en de ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen. De codes verwijzen naar de tabel in paragraaf 4.1.

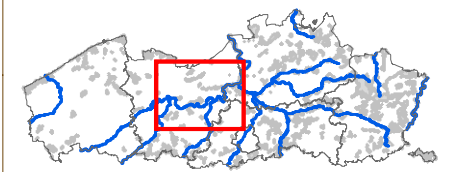
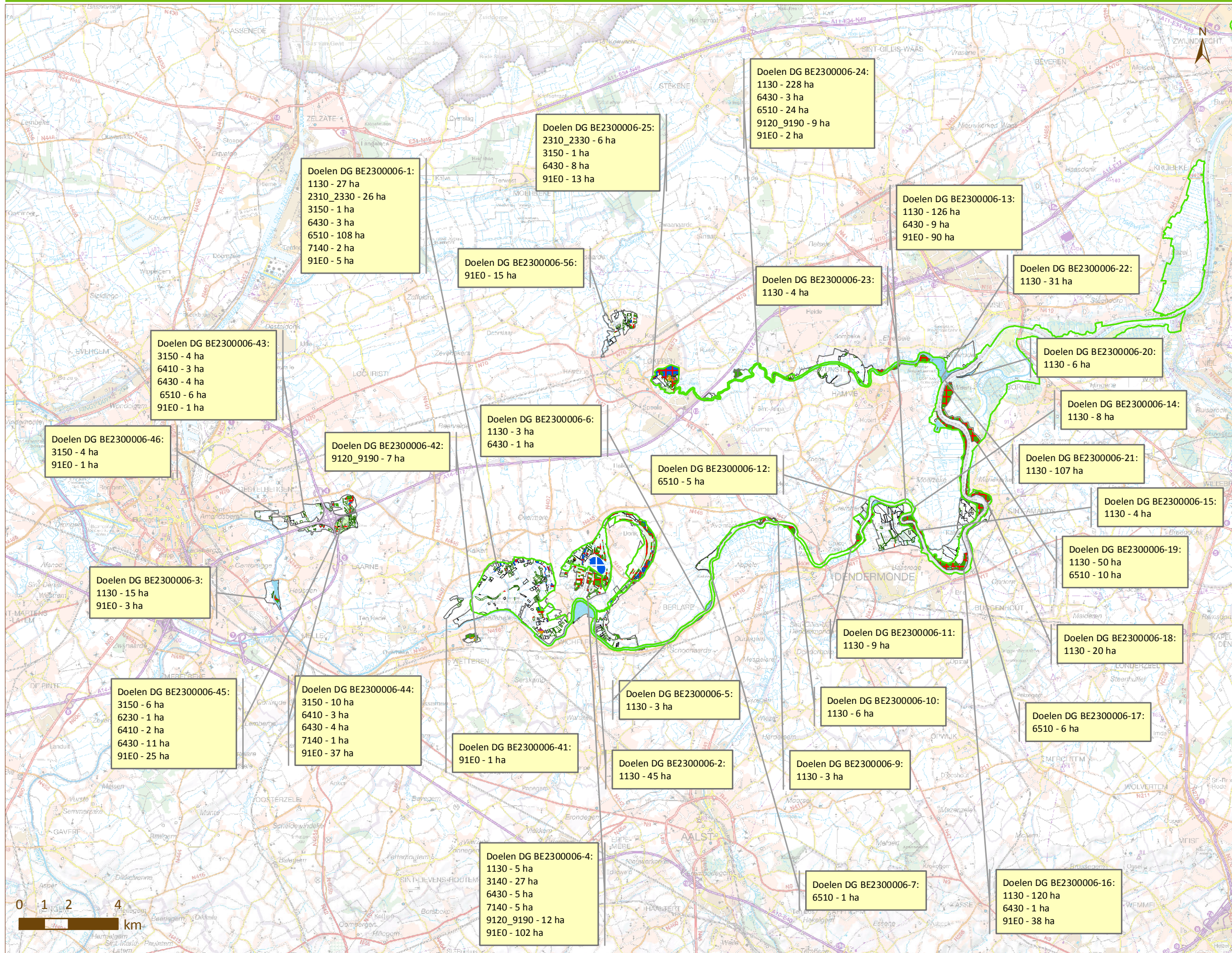
Habitat Natura 2000

- 1130
- 1310
- 1320
- 1330
- 3150
- 6430
- 6510
- 9120
- 9160
- 91E0
- Actueel Habitat - RBB
- Deels habitat
- SBZ-H
- SBZ-V

Indicatieve situering van de actuele
habitats en de verdeling van de
doelen per deelgebied

Vlaanderen
is natuur

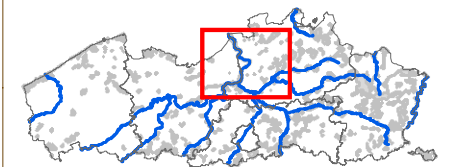
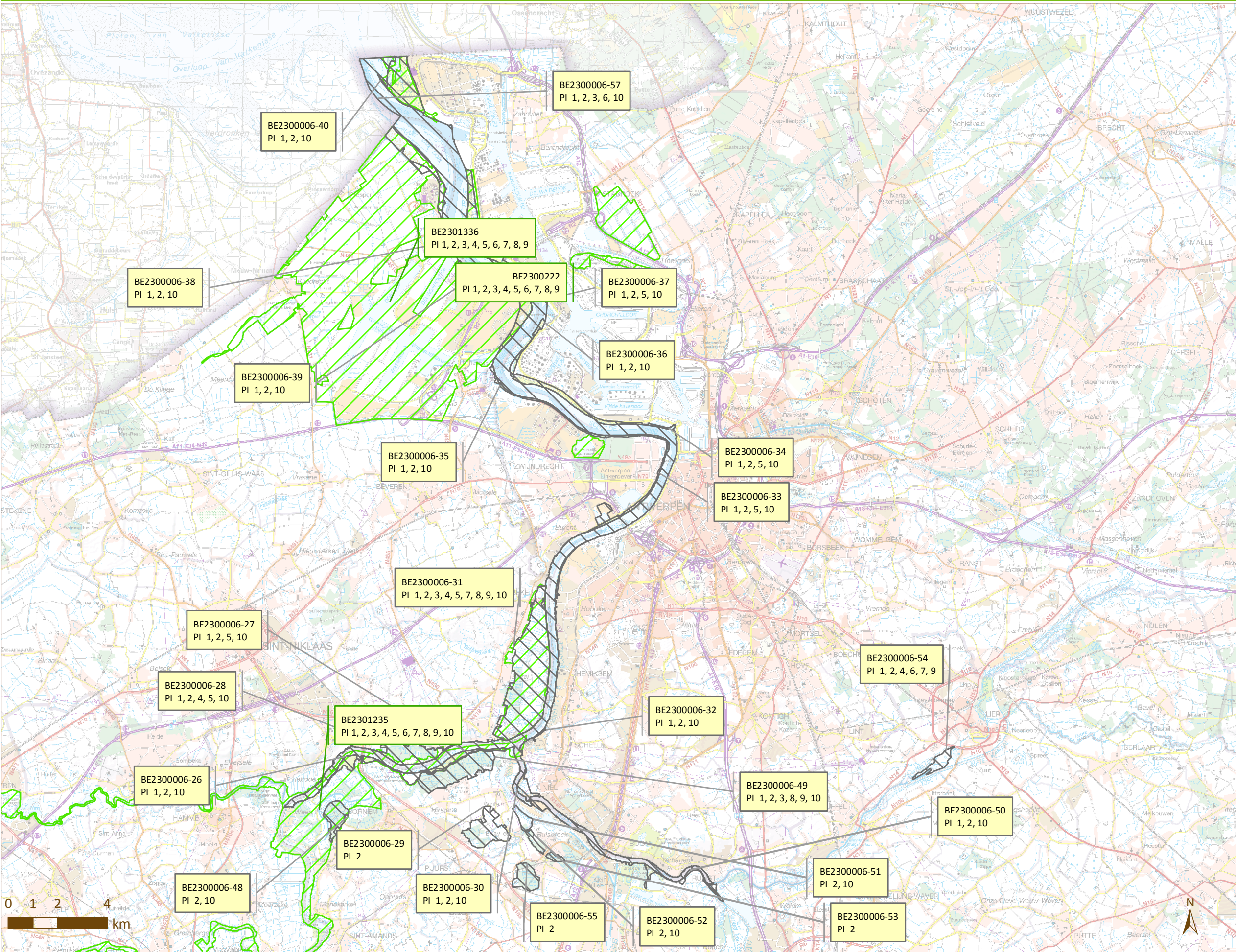
Habitat Natura 2000

- 1130
- 2330
- 3140
- 3150
- 6230
- 6410
- 6430
- 6510
- 7140
- 9120
- 91E0
- Actueel Habitat - RBB
- Deels habitat
- SBZ-H
- SBZ-V

Indicatieve situering van de actuele
habitats en de verdeling van de
doelen per deelgebied

Vlaanderen
is natuur

Legende

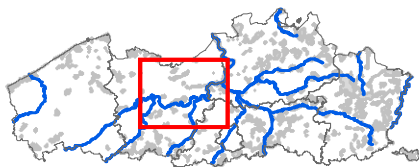
- SBZ-H
- SBZ-V

Voor de omschrijving van de prioritaire inspanningen wordt verwezen naar hoofdstuk 2.2

Overzicht van de prioritaire inspanningen per deelgebied

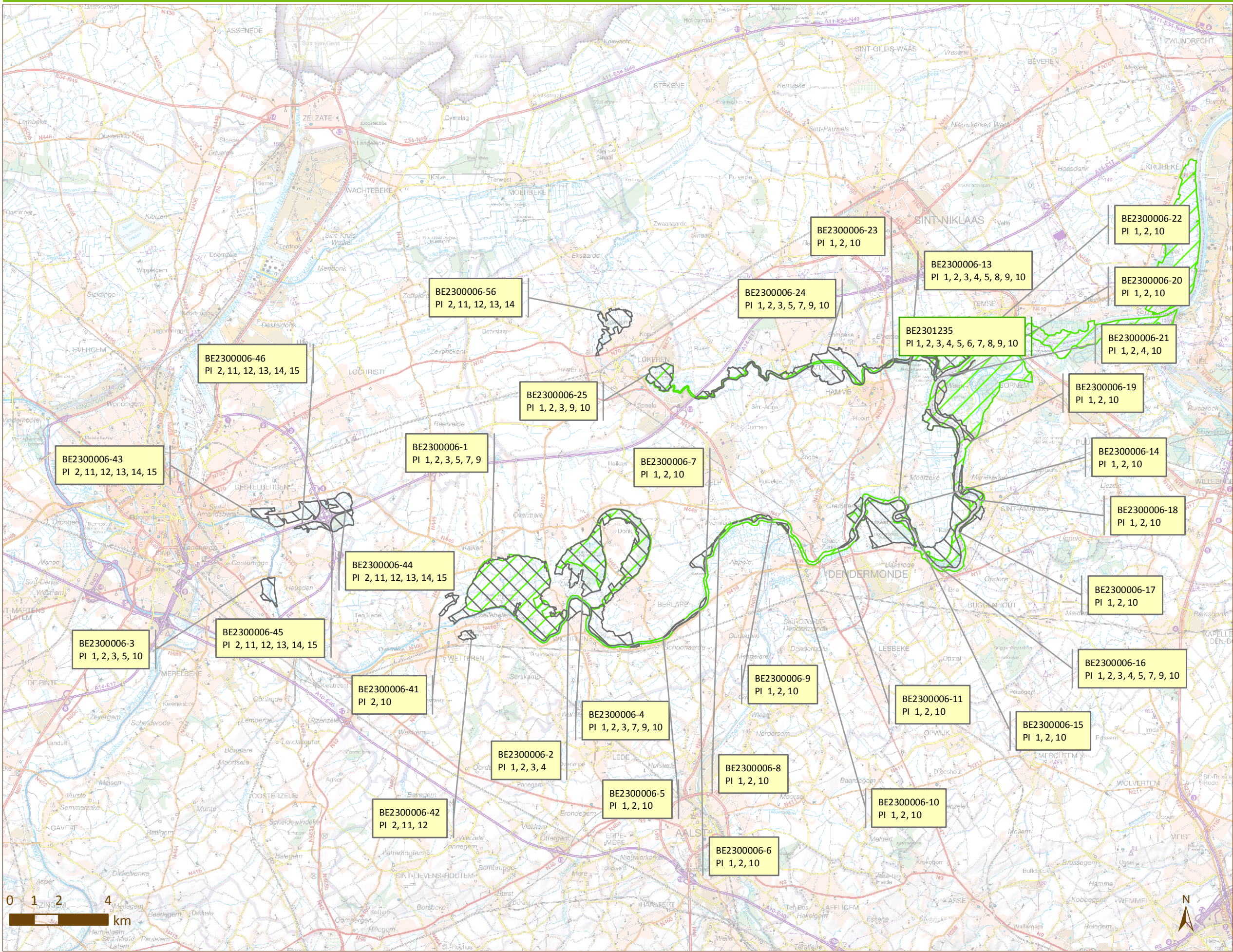

Vlaanderen
 is natuur

Legende

- SBZ-H
 SBZ-V

Voor de omschrijving van de prioritaire inspanningen wordt verwezen naar hoofdstuk 2.2

Overzicht van de prioritaire inspanningen per deelgebied

Vlaanderen
is natuur

7 Gebiedsgerichte toepassing van het globaal afwegingskader Natura 2000

Het Vlaams Natura 2000-programma bevat een globaal afwegingskader, met daarin:

- een onderlinge afweging van de ecologische vereisten van zowel de Europees te beschermen habitattypes, van de Europees te beschermen soorten als van de soorten die typisch zijn voor een Europees te beschermen habitat;
- een afweging voor soorten van regionaal belang van de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen voor boshabitats ten aanzien van ecologische vereisten voor vogelsoorten die karakteristiek zijn of vaak voorkomen in grotere, open en natuurkwaliteitsvolle weilandcomplexen.

In dit hoofdstuk moet worden aangegeven op welke wijze bij de realisatie van de taakstelling dit afwegingskader toegepast werd of zal worden.

De informatie over de uitvoering van het globaal afwegingskader voor deze SBZ wordt toegevoegd vanaf de volgende versie van het managementplan. Het Vlaams Natura 2000-programma, waar het globaal afwegingskader Natura 2000 deel van uitmaakt, bestaat immers nog niet bij de opmaak van dit Managementplan 1.0. Bovendien ontbreken in deze planversie belangrijke elementen die relevant zijn voor de beschrijving van de uitvoering van het globaal afwegingskader, zoals de ruimtelijke configuratie van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en de zoekzones.

ERRATUM

In Hoofdstuk 2.3 van het managementplan – ‘Gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering’ worden de gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering opgenomen, die tijdens het overleg over de instandhoudingsdoelstellingen (BOLOV, PG+) door een aantal deelnemers werd aangebracht.

Gezien de opmaak van de natuurdoelen voor het gebied ‘Zeeschelde –Sigma’ via een ander overlegproces gebeurde dan voor de andere gebieden, waarbij geen BOLOV en PG+ werd gehouden, werden in dit MP1.0 geen aandachtspunten opgenomen.

Echter werden in het overlegproces van andere Speciale Beschermingszones ook aandachtspunten geformuleerd die betrekking hebben op het gebied ‘Zeeschelde-Sigma’. Via dit erratum worden deze aandachtspunten alsnog opgenomen. In de volgende planversie, managementplan 1.1, zullen deze aandachtspunten integraal worden opgenomen.

In deze paragraaf worden deze aandachtspunten meegegeven ter informatie. De lijst is niet limitatief noch bindend. Het is bovendien mogelijk dat deze lijst wijzigt tijdens het implementatieproces.

Omschrijving aandachtspunten	
1	Sector Landbouw Voor de ruimtebehoevende soorten worden de principes van zuinig ruimtegebruik toegepast. Zuinig ruimtegebruik houdt in dat noch voor Roerdomp en Porseleinhoen de maximale oppervlakttes leefgebied per broedpaar nodig zijn, omdat de leefgebieden deels kunnen overlappen, de ecologische vereisten mekaar iets versterken of bufferen. (Bron: Nota Vlaamse regering)
	Sectoren jacht en landbouw De jachtsector wenst op te merken dat de kansen ruimer moeten bekeken worden dan bestrijding van schadelijke soorten alleen. De criteria Duurzaam wildbeheer heeft onder andere als onderwerp om de biodiversiteit positief te stimuleren. Wildbeheer door de jagerij (dus ook de keuze van afschot) moet hand in hand kunnen gaan met de realisaties van natuurdoelen (IHD). In ruil voor het respect als gelijkwaardige partner, dus ook betrokken worden bij het nadenken over de doelen, zal de jagerij ook haar steentje kunnen bijdragen (aanleg KLE en fauna-akkers, controle, monitoring, financiële bijdrage vanuit de verpachting van het jachtrecht, ...) De jagerij wil er zich ook voor engageren om haar wildbeheersdoelen meer af te stemmen met de natuursector. De sector landbouw sluit zich hier bij aan en is voorstander van een goede afstemming tussen jacht- en natuur-, (bos)eigenaars- en landbouwsector. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Sector Landbouw De sector landbouw stelt dat het samennemen van 2 projectgebieden in 1 procedure leidt tot een te snelle behandeling van deze gebieden. Dit is een onevenwichtige benadering van de gebieden. De termijnen voor benadeling zouden feitelijk moeten verdubbeld worden. Het gebied van het schelde-durme estuarium is overigens niet correct te beoordelen vermits de landbouwgevoeligheidsanalyse niet ter beschikking was. Hier wordt een ernstige fout in de procedure vastgesteld (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)

Sector Landbouw	De sector landbouw vraagt om de afspraken ikv het Sigmaproject te respecteren en om expliciet in het rapport te vermelden dat de overblijvende huiskavel van 12.5 ha te Rijmenam gevrijwaard wordt van habitatdoelstellingen. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	De landbouwsector vindt dat de vernatting mag geen invloed hebben op de percelen die in landbouwgebruik zijn (zowel binnen als buiten SBZ), specifiek voor deelgebieden 56 Daknamse meersen (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	Boerenbond is tevreden dat het landbouweffectenrapport nog ter inzage ligt vooraleer het rapport 13 verder gaat in het proces, maar betreurt ook dat het rapport nog niet klaar was bij het opmaken van het bezwaar en aftoetsing op het terrein. Voor ons bevestigt dit rapport de terreinkennis, namelijk een zeer gevoelige landbouw in het grootste deel van deelgebieden (zie verder). Voor de landbouwsector wensen wij dan ook ons gebiedsspecifiek aandachtspunt te herhalen: vooraleer gronden die in gebruik zijn door de landbouw ingenomen worden voor IHD moet een realistische afweging van de gebruikte oppervlaktes doorgevoerd worden teneinde minimaal landbouwgevoelige gronden te verliezen. Voor deze gebieden dient de lokale ruimtebalans maximaal gerespecteerd te worden. Ook in het landbouweffectenrapport van SBZ Schelde- en Durmeëstuarium gebieden buiten Sigma en NOP wordt duidelijk dat landbouw erg gevoelig is voor uitbreidingen van natuur binnen de verschillende deelgebieden. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	Voor deelgebied 43 – 46 wensen wij de aandacht te vestigen op de verschillende landbouwbedrijfszetels op de rand en in het gebied. Zij moeten voldoende rechtszekerheid en uitbreidingsmogelijkheden krijgen. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	Voor deelgebied 56 wensen wij nogmaals te benadrukken dat vernatting tot problemen ter plaatse kan leiden, aangezien honderden hectares (vanaf Sinaai) afwateren via dit gebied. Er ligt bovendien een huiskavel in de SBZ en een bedrijfszetel op de rand. Deze landbouwers moeten voldoende rechtszekerheid en uitbreidingsmogelijkheden krijgen en het bewerkstelligen van vernatting mag hun toekomstmogelijkheden niet hypothekeren. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	Voor deelgebied 56 wensen wij nogmaals te benadrukken dat vernatting tot problemen ter plaatse kan leiden, aangezien honderden hectares (vanaf Sinaai) afwateren via dit gebied. Er ligt bovendien een huiskavel in de SBZ en een bedrijfszetel op de rand. Deze landbouwers moeten voldoende rechtszekerheid en uitbreidingsmogelijkheden krijgen en het bewerkstelligen van vernatting mag hun toekomstmogelijkheden niet hypothekeren. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
Sector Landbouw	Voor deelgebied 42 moet voldoende aandacht zijn voor de boomkweekpercelen vlakbij/in dit gebied. De specificiteit van deze teelt werd in andere opmerkingen reeds beschreven. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)

	Sector Landbouw Voor deelgebied 29 willen wij nogmaals het belang van de beroepslandbouw in dit gebied aanhalen. Er liggen verschillende bedrijfszetels op de rand van dit gebied, en de gevoeligheid is aanzienlijk. Deze landbouwers moeten voldoende rechtszekerheid en uitbreidingsmogelijkheden krijgen en hun toekomst moet gewaarborgd blijven. (Bron: e-mail 29/6/2012 ikv reactienota S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Bloso Bloso vraagt bij het uitwerken van de maatregelen voor de realisatie van de IHD rekening te houden met volgende recreatieve en sportinfrastructuur : deelgebied 13: golfterrein Krokkebaas en de tennisterreinen Bos in Buggenhout. Deze infrastructuren grenzen aan de SBZ; deelgebieden 43 en 46: voetbalveld Van Theemsche in Destelbergen is in de SBZ gelegen. Voorts is dit recreatiedomein Damvallei volledig omringd door de SBZ. Zeilclub Damslootmeer grenst onmiddellijk aan het deelgebied. Deelgebied 56: voetbalvelden Daknamstadion. Het spreekt vanzelf dat het Vrijbroekpark (deelgebied 20) op recreatief vlak een zeer belangrijke rol vervult voor Mechelen en omgeving. Ook dient rekening gehouden te worden met de mountainbikeroutes; 42: MTB-routes Wetteren en Lede; deelgebieden 43 – 46: MTB-route Destelbergen-Laarne start in recreatiedomein Damvallei; deelgebieden 53 en 55: MTB-route Bornem-Puurs Sint-Amands; deelgebied 56: MTB-route Lokeren gaat omheen het deelgebied. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt om te focussen op vindplaatsen van de soorten die zich binnen SBZ bevinden (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt dat de landbouwbedrijfszetels in deelgebieden 43 en de huiskavels in de deelgebieden, 29, 43, 44, 45, 46, 56 zo veel mogelijk gevrijwaard worden van maatregelen om de IHD te realiseren, en dat de maatregelen haalbaar zijn en in overleg bepaald worden, zodat de leefbaarheid van de bedrijven niet in het gedrang komt. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt dat een eventuele wijziging van het waterpeil door actief peilbeheer niet ten koste gaat van landbouw en veiligheid. Indien effectief de noodzaak tot veranderen (verhogen) van het waterpeil aanwezig is, dan moet onderzocht worden in welke mate het landbouwgebied, de omliggende gebieden en zelfs het stroomgebied hier hinder van ondervinden. Een hydrologische isolatie kan wenselijk zijn en het gecontroleerd verhogen van het peil moet voorop staan. Er moet rekening gehouden worden met bestaande drainages. De afvoer van het water moet ten allen tijde gewaarborgd blijven om de veiligheid en de landbouwbedrijfsvoering niet in het gedrang te brengen. Hierbij wordt verwezen graag naar het draaiboek peilafspraken dat in overleg opgesteld werd binnen het Bekken van de Brugse Polders maar intussen ook in andere bekkens overgenomen is. Dit draaiboek kan een handige leidraad vormen bij het overlegproces om tot gedragen peilafspraken te komen. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt dat ‘voldoende brede bufferzone’ bepaald wordt op basis van wetenschappelijk studies. Hierbij mag het niet de bedoeling zijn van akkers langs waterlopen te weren. Wel kan in het kader van ‘blauwe diensten’ het landgebruik afgestemd worden op de kwaliteitsdoelen van het oppervlaktewater, op vrijwillige basis en mits hier een marktconforme vergoeding tegenover staat.

	(Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het beleidsdomein Landbouw en Visserij wenst dat aangetoond wordt aan de hand van wetenschappelijk studies waarom de breedte van mantelzoomvegetaties meer dan 5 meter moet zijn en welke beperkingen er van toepassing zijn. Als dit wetenschappelijk aangetoond is, dient men eerst te kijken of deze resultaten kunnen gerealiseerd worden via vrijwillige maatregelen (vb. beheerovereenkomsten perceelsrandenbeheer). Pas als vrijwillige maatregelen niet voldoende zouden blijken, kan verder gekeken worden welke bijkomende maatregelen nodig zijn in dit gebied, waarbij dit eveneens grondig onderbouwd dient te worden en er voldoende aandacht besteed wordt aan een ruimte-efficiënte aanpak met minimale impact op landbouw. (Bron: S-IHD-Rapport 13 – Zandleemstreek)
	Sector Jacht De sector jacht stelt dat de tot doel gestelde vernatting van de Grote Netevallei een negatieve invloed heeft op de wildstand. Hazen verdwijnen want die liggen niet graag in het water, nesten van bodembroeders lopen constant onder water en zelfs reeën verhuizen omdat ze niet meer droog kunnen liggen en honderden bomen afsterven door de te hoge waterstand. Ook de kleine zoogdieren zoals muizen en mollen die dikwijls noodzakelijk zijn voor de uilensoorten en andere roofvogels verdwijnen. (Bron: S-IHD-Rapport 22 – Grote Nete)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het Beleidsdomein Landbouw en Visserij wenst aan te halen dat de deelgebieden 1,2 en 4 net deze gebieden zijn binnen dit SBZ-H met het grootste aandeel landbouw, respectievelijk 631ha, 144ha en 233ha. Deelgebied 1 is voor ongeveer 1/3 in landbouwgebruik, deelgebieden 2 en 4 voor ongeveer 1/4. Er is een aanzienlijke impact van de IHD op een aantal landbouwbedrijven, zowel op bedrijven met hun bedrijfszetel binnen SBZ-H als bedrijven met hun huiskavel binnen SBZ-H. Daarnaast zijn er zeer veel bedrijven die een groot deel van hun areaal hebben liggen binnen deze SBZ-H gebieden. Het Beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt om deze bedrijven maximaal te vrijwaren bij de invulling van de oppervlakte doelstellingen en om rekening te houden met de haalbaarheid en betaalbaarheid van maatregelen in functie van het behalen van de milieukwaliteitseisen voor de aanwezige landbouwbedrijven. (Bron: S-IHD-Rapport 22 – Grote Nete)
	Beleidsdomein Landbouw en Visserij Het Beleidsdomein Landbouw en Visserij vraagt om in deelgebied 2 de volledige uitvoering van het Sigmaplan voor de Grote Nete af te wachten alvorens aanpassingen door te voeren die extra vernatting teweeg dienen te brengen en die mogelijks impact hebben op landbouw. Alvorens bijkomende maatregelen voor vernatting ten uitvoer te brengen zoals dempen, bodemverhoging, plaatsen van stuwtjes enz. dienen in deelgebied 2 eerst de effecten van de Sigma-maatregelen duidelijk te zijn op het terrein. (Bron: S-IHD-Rapport 22 – Grote Nete)
	Sector landbouw De sector landbouw stelt dat de in het Sigmaplan beoogde grondwaterstanden geen invloed mogen hebben op de gronden buiten het Sigmagebied, ook niet op gronden binnen SBZ. Indien dit toch gebeurt, moeten hier maatregelen worden getroffen om de waterstand te laten zakken en moeten er vergoedingen worden voorzien voor de geleden schade. (Bron: S-IHD-Rapport 22 – Grote Nete)
	Sector Economie

	De sector Economie stelt dat sommige kwaliteitsdoelen (bij HT 3260 en 7140) voor totaal fosfor lager zijn dan de aantoonbaarheidsgrens en bepalingsgrens (cfr . BS dd. 31.10.2011 ' Technische specificaties voor de chemische analyse van (fysisch)chemische parameters en de beoordeling van de analyseresultaten in functie van de monitoring van de watertoestand krachtens richtlijn 200/60/EG van het Europees parlement en de raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van de communautaire maatregelen betreffende waterbeleid. (Bron: S-IHD-Rapport 22 – Grote Nete)
--	---